

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga družtva

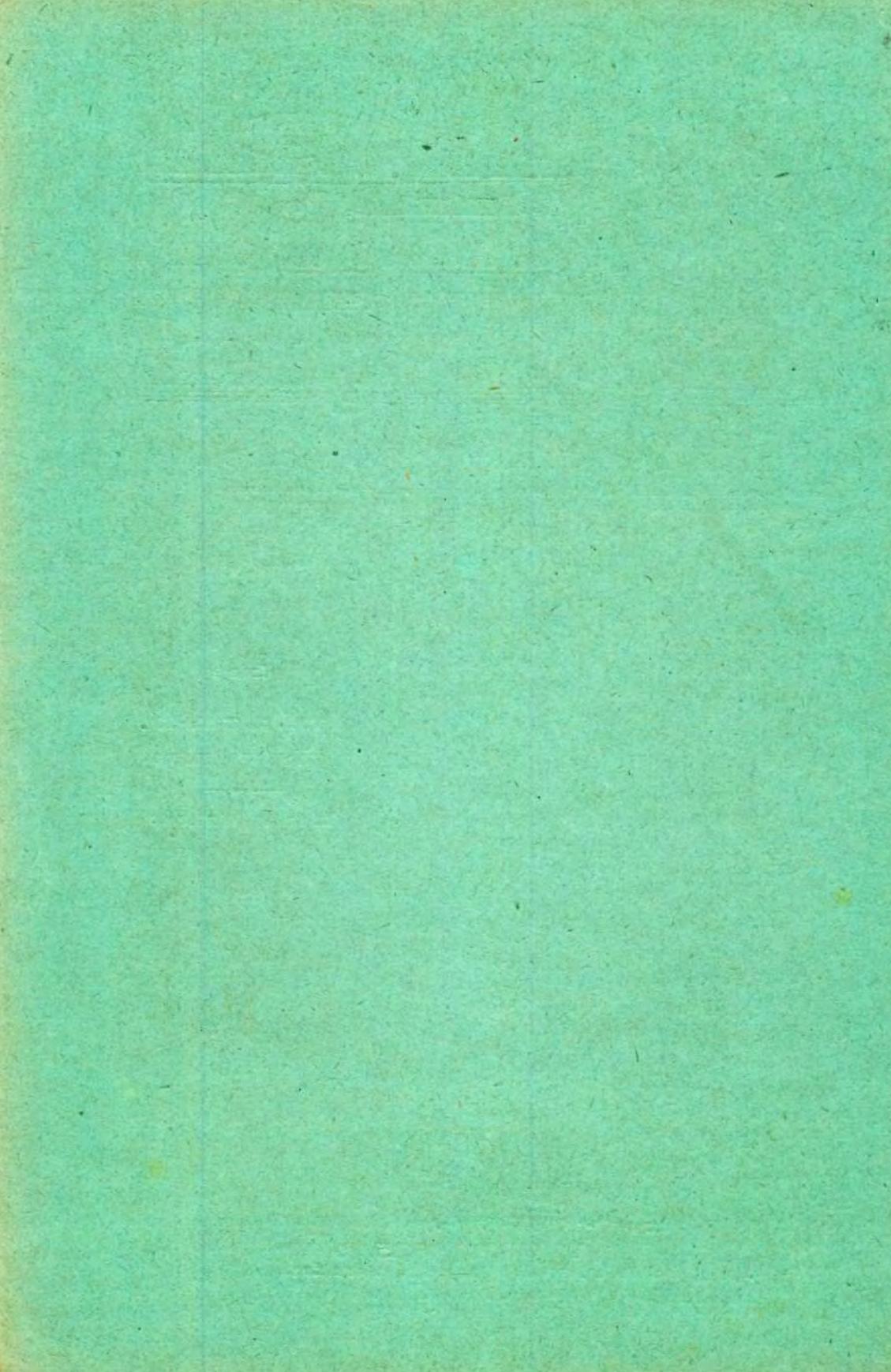
Izdaje

Upravlj. odbor hrv.-slav.
šumarskoga družtva.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1895.

Naklada hrv.-slav. šumarskoga družtva.

Šumarski list.

Br. 5.

U ZAGREBU, 1. svibnja 1895. God. XIX.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranicu 8 for.; za $\frac{1}{2}$ stranice 4 for.; za $\frac{1}{3}$ stranice 2 for.
70 novč.; za $\frac{1}{4}$ stranice 2 for. — Za višekratno uvrštenje primjerena popustbina.

Kako da se provede uredjenje u prebornoj šumi?*

Njemački napisao šumarnik L. Hufnagl.

Posve je umjesto nazvao nedavno neki izvjestitelj ovoga lista prebornu šumu pastorkom uredjenja. Jer sve teorije i sve nauke o uredjenju šuma, kao i proračunavanja vrednosti odnose se skoro izključivo na šume, koje se sastoje iz manje ili više istovrstnih i jednakostarih sastojina. [Poznati načini uredjenja prihoda nalaze svoj teoretički temelj i praktičnu uporabu ponajviše u zakonih rasta jednakostarih sastojina. Ta zar nije teorija kroz desetgodišta smatrala prebornu šumu kao zastarjeli i samo u iznimnom slučaju opravdani sastojinski oblik i preporučala kao osobito potrebito, da se preborna šuma, koja malen prihod nosi, pretvori u šumu, u kojoj će dobni razredi, odnosno redovi godišnjih razreda jedan do drugog poredani biti. Zato i vidimo, da prvi pregaoci na polju uredjenja šuma nijesu svoja iztraživanja u tom pogledu protegnuli na prebornu šumu, pošto se ovakovoj vrsti uzgoja nije htjela nikakova pažnja posvetiti.

Vjernu sliku tog nemara, kojeg si je u ovo vrieme strukovna znanost kriva, pokazuje nam istovremena literatura. Dočim se je o čistoj i oplodnoj sjeći pisalo u velikih i mnogih svećih naučnih knjiga, dočim su se njima posvećivali mnogi i dugi članci i razprave u raznih stručnih listovih, morala se preborna šuma zadovoljiti sa nekoliko redaka. Pa i ovo malo redaka nije bilo drugo, nego teoretičko prenašanje onih zakona, koji vriede za visoku šumu umitanu sa čistom sjećem. Pa neima niti ništa jednostavnijeg, nego reći: Prebornu šumu možemo si pomisliti kao udruženje svih dobnih razreda medjusobno na jednoj površini, a samo je neznatna razlika, da dobni razredi prostorno odijeljeni nisu; unatoč tomu može se postaviti neko razmjerje dobnih razreda, izračunati etat kao i kod čiste sječe i t. d.

Teoretički je ovo pitanje vrlo jednostavno, ali zato nije u praksi. Pa i tko će moći razne pojedine starosti drveća u prebornoj šumi oceniti ili izmjerom izračunati? Kako će poznati šumar onaj red godišnjih razreda, koji je za sjeću zreo, kako će on taj red razpoznati od mladjega? Pitanje o uredjenju

* „Österreichische Vierteljahresschrift“, Jahrg. 1892. Heft IV.

u prebornoj šumi još ni iz daleka nije riešeno; preborna se šuma još uvek može smatrati pastorkom uredjenja.

Dobro je dakle, da se novije doba bavi tim pitanjem; jer se baš sada posvećuje pažnja ponovno sve više prebornoj šumi i sličnim joj vrstii uzgoja, čemu je doprineslo vrieme samo ili pako moda, koja igra donekle važnu ulogu i u šumarstvu. Negledeći na to, kako još u obće nije dokazano, da se preborna šuma slabije rentira, nego što visoka šuma sa čistom ili oplodnom sjećom, možemo uzvrditi, da su naravni oblici nejednako starih sastojina mnogo manje osjetljivi naprama poznatim štetam od suše, vjetra, zareznika i požara; osim toga razvijaju se u prebornoj šumi naravna svojstva pojedinog drveća mnogo više i bolje, nego u sastojinah od jednakosti starosti. Kad će šumski oblici, koji proizlaze iz raznih vrstih uzgoja, kao što su: uzgoj prozrake, uzgoj pridržka; uzgoj na čestu i uzgoj na škakcice* (Lichtungsberrieb, Überhaltsbetrieb, Gruppen- oder Sahachbrettwirtschaft) zadobiti sve veću važnost, kad se više neće pretvarati preborna šuma iz stare dobe u jednakostare sastojinske oblike, već kad će se pitati za gospodarstvenu osnovu preborne šume, tad za sigurno neće ni nauka o uredjenju na kratko preći preko preborne šume, nego će se uredjenju ove isto toliko pažnje posvećivati, koliko se posvećuje danas visokoj šumi oplodnom i čistom sjećom.

Za sada nam još toga vrlo mnogo manjka, da si stvorimo nauku za prebornu šumu. Skrižaljke prihoda vriede izključivo samo za jednakostare sastojine. Pa dočim se za jednakostare sastojine velikim i težkim poslom traže uputne sastojine, dočim se za to mnogo mjeri i proračunava, ostavljaju se neopažene one mješovite, nejednakostare sastojine, koje zaista prve daleko nadmašuju i po svome broju i po svojoj praktičnoj vrednosti. Čudnovato je, da su baš te sastojine nazvane nepravilnimi (abnormalnimi) sastojinami, gdje one u istinu pravilo predstavljaju, pa ipak neobstoji do sada nikakova skrižaljka prihoda za ovakove sastojine, dapače niti itko misli ovakova sastaviti. Pa dočim s jedne strane šumarska znanost kudi i odvraća od uzgoja jednakostarnih i jednakostarih sastojinskih oblika, iztražuju ipak sve naše mnoge pokusne postaje u prvom redu zakone rastenja ovih jednakostarih sastojina. Pokazuje se, po tome, da je nauka o uredjenju zaostala barem za dva desetgodišta; ona gradi kuću, u kojoj nitko stanovati neće. Pa kako je sa skrižaljkama prihoda, tako je i sa ostalimi pomagali, koja služe prigodom uredjenja prihoda. Sve je prilagodjeno jednakostarim sastojinama: oblični brojevi, iztraživanja o prirastu,

* Ovu vrst uzgoja tumači Dombrovski u „Encyclopedie der gesammten Forst u. Jagdwissenschaften“ (sv. VII. str. 99.) ovako: Schachbrettförmiger Hieb, Kahlhieb, nach den Feldern des Schachbrettes angeordnet, wurde früher in Fichten unter dem Namen Schachenschläge geführt in der Absicht, dass diesselben von den bestandenen Feldern aus seitlich beflogen und so verjüngt werden sollen“. U hrvatskom jeziku zove se Schach „šak“, a polja na šaknici (Schachbrett) zovu se „šakčice“ ili kocke, pa smo prema njemačkom nazivu poprimili naziv „uzgoj na šakčice“ za Schachbrettbetrieb.

računanje vrednosti i drvomjerstvo. Sve više manje služi izključivo jednako-starim sastojinam ili takovom drveću, koje je uzraslo pod pritiskom jednako-starim.

Onaj šumar, kojemu je danas zadaćom prirediti gospodarenje u njekojoj pre-bornoj šumi, neće naći mnogo pomoći u današnjoj literaturi. On je prinužen dotičnu šumu iztražiti u svakom pogledu, pa onda iz osebnih zakona rastenja dotične šume stvoriti pravila za budućnost. Kad dakle hoćemo u slijedećem razložiti uredjenje preborne šume po istinitih podatcima već provedene radnje, to si mi nesvojatamo time, da smo pružili nešto nova. Svrha toga jest s jedne strane, da razložimo neke osebnosti u rastenuju preborne šume na temelju dostačnih iztraživanja, s druge strane, da baš ovim primjerom dokažemo, kako se običajna načela uredjenja gospodarstva nedaju bez daljnog uporabiti na prebornu šumu.

Šuma, u kojoj se ovdje razpravlja, leži u Kranjskoj, pa zaprema šljemena, porebrice i glavice gorja, koje se proteže jugoistočnim pravcem i koje domašuje visinu od 600 – 1000 mt. nad jadranskim morem. Dolnje kamenje (Grundgestein) spada skoro sve gornjoj naslagi triasa, a sastoji se iz takozvanog trias-vapnenca, koji je više ili manje naravi dolomita; ovi su vapnenci kad kada iz-prevučeni žilami gline, po tom je dakle za bilne toliko važni produkt raztrošnja prilično neznatan. Obliče gorja jest onakovo, kakovo je značajno za vapnence kraša; mjesto dola naslagale se dubile (Mulden) jedna do druge, koje su odjelene slabo uzdignutimi zavori (Riegel); ravnice i poškalji (porebrice, Hänge) izprekidani su svuda poznatimi dolinama, a svuda strši kamen. Tlo, na kojem biljke rastu, sastoji se iz vezane ilovače, koja je pokrita znatnom naslagom crnice; ona napunjuje sve uvale između kamenja, pa domašuje znatnije naslage samo u nekojih dolinah i položinah. Pošto je kamen na sve strane loman, to su i vrela vrlo riedka, a potoci i potočići posve manjkaju, čime se i tumači slab broj dolova.

Podneblje je umjereni oštrot, srednja godišnja toplota iznosi $8\cdot36^{\circ}$ C., a množina godišnjih oborina 1570 m.

Velika množina oborina uzrokom je, da je tlo razmjerno plodno, pa ta oborina u mnogom nadomešćuje podzemnu vodu, kao i slabo tlo. Nadalje je od znatne važnosti veliko sunčanje (Insolation) uslijed južnog položaja tako, da ono drveće u ovom kraju, koje je zatrpto, mnogo dulje tomu zastiranju odoljeti može, nego drveća sa sjevernijih krajeva.

Već ovi do sada spomenuti odnosa tla i podneblja zahtjevaju takovu vrst uzgoja, kod kojega će tlo uvek zatrpto ostati. Jer čim se ona plitka kora zemlje ostavi slobodnom uticanju zračnih upliva, izgubit će se naslaga crnice, a i same zemlje će po malo nestati. Preorna šuma ne samo da pre-pričeju vjetru odnašanje šušnja i izsušenje tla, već ona tim prouzrokuje i polaganje, ali i trajnije stvaranje crnične naslage.

Ta je dakle šuma bila predmet uredjenja, koje se je pred nekoliko godina provelo. Mi ćemo u slijedećem navesti rezultate taksatornih predradnja i pod-

jedno razložiti postupak, kako su se upotrebili ovi posljedci iztraživanja za gospodarstvenu osnovu.

A). Posljedci taksatornih predradnja.

1. Vrstuzgoja. Klimatički odnošaji, kako smo ih prije spomenuli, uvjetuju uspievanje preborne šume u njezinom tipičkom obliku. Mi nalazimo ovde u istinu sve dobne razrede na jednoj površini sakupljene, pa ako i jesu mlađi razredi u svojem razvoju spriječeni pritiskom i zastorom starijeg i brže rastućeg drveća, to oni ne pogibaju, pošto im množtvo vlage i razsutog svjetla uzdržaje životni rād. Čovječja ruka neznatno je promjenila ovaj pravoblik šume, pošto je trgovac tražio samo najjača, a potom naravno i najstarija stabla.

Sastojinu sačinjavaju sljedeće vrsti drveća: jela sa 43%, smreka sa 5% i bukva sa 52% sveukupne drvne gromade. Ove vrsti drveća dolaze najviše pomješane, pa samo stojbinske krajnosti diele listnjače od četinjača. Čim više proviruje goli kamen, tim manje nalazimo bukvu, a tim više smreku tako, da se na krševitom tlu često nalazi jedino posljednja vrst drveća. Naprotiv gubi se četinjasto drveće na ilovastom tlu, gdje neima kamena, pa vidimo, kako je na ovakovom tlu između bukovog drveća porasla visoka i gusta paprat.

2. Izmjera drvne gromade. Kako ćemo poslije opaziti, u ovoj je prebornoj šumi slabo zastupano drveće preko 15 cm. promjera u prsnoj visini; obzirom na ovu osobnost odustalo se od običajnog četvornog oblika pokusnih ploha, pa su se uzele pokusne plohe u obliku prugâ.

Radi malene razlike sastojine nije bilo potrebito obično izlučivanje istih pa se je morala uzeti pokusna ploha za cieli odjel, dakle za poprično 45 ha. Nijedan pak oblik niti razdielenje pokusnih ploha nepokazuje nam tako točno srednji obrast, kao što prugasta pokusna ploha, koja se uzima od šljemena prema dolu. Najviše smo upotrijebili u tu svrhu ponajprije i razdjelene crte i mjerili promjere lievo i desno do 10 m. sve drveće preko 15 cm. promjera u prsnoj visini; osim toga izkolčile su se prokutnice (diagonale) ili pak pravci kojeg drugog smjera, pa su se izmjerile na isti način pokusne plohe u širini od 20 m.

Pošto je na 1 ha. došlo poprično samo 322 kom. stabala označene debljine, to su stabla prilično rijedko dolazila u duge stranice provokuta pokusnih ploha, a onaj, koji bilježi, zapamtiti lako takova stabla i poslije izjednačenje preduzme. U pričuvniku o izmjери bilo je razdielenje po vrsti drveća i drvne debljine od 2 do 2 cm. Kod izmjere izostavlja su se sva stabla izpod 15 cm. debljine, pa se sve drveće smatrao kao pomladak. Stabla iznad 15 cm. debljine u prsnoj visini bila su razdieljena u sljedeće razrede debljine:

I.	razred	debljine	sa	stablima	od	15 — 29	cm.	debljine	u	prsnoj	visini
II.	"	"	"	"	"	30 — 39	"	"	"	"	"
III.	"	"	"	"	"	40 — 49	"	"	"	"	"
IV.	"	"	"	"	"	50 — 80	"	"	"	"	"

Pojedina dolazeća stabla od preko 80 cm. debljine ostavljena su za međutimni užitak, pošto su i onako truležna bila. Za svaki razred debljine izračunao se iz blijezke broj stabala, sbroj temeljnica istih i promjer uzor-stabala odieljeno za svaku od dvaju glavnih vrsti drveća i to ponajprije za cielu pokusnu plohu, a onda za 1 ha.

3. Visina drveća. Pošto je visina pojedinog drveća u prebornoj šumi osobito ovisna o tome, jeli stablo jako ili slabo zastrto i potisnuto bilo, to se nesmije visina stabla samo iz malo izmjera ustanoviti, pošto bi nam to često dalo krive rezultate.

Ako se pak na nekoj stojbini uzimaju odulje pukusne plohe, a na ovih mjeru visina i prsna debljina svih stabala, onda ćemo dobiti kod dovoljnog broja izmjera posve uporabive prosječne brojke.

Taj smo račin i mi uporabili, pa pošto je kakvoča samoga tla jasno opredielila 2 dobrote, to su analogno ovima pokazali se i za sastojine dva razreda dobrote, koje smo uvrstili u II. i III. dobrotu, pošto se na nekojih osobito povoljnijih, ali prostorom malenih mjestih za jelu još I. dobrota pokazala.

Visinu stabala stavljamo u razmjer sa promjerom u prsnoj visini, a ne sa starosti drveća i to s razloga, kojega ćemo posle spomenuti. Kad smo prenesli promjere na osieč (abscisa), a visine prenesli kao porednice (ordinate), tad smo dobili krivulje, koje pokazuju za jelu prilično stalan smjer i to vrlo plosnatog luka, dočim se rast u visinu kod bukve prilično mjenja. Za poslidnju vrst vredno je spomenuti i tu okolnost, da bukva do 40 cm. debljine običenito nadmašuje jelu u prirastu visine (moguće veće gibkosti vrška), dočim iza ove debljine za jelom zaostaje, ako se stavi na slobodan prostor.

4. Oblični brojevi deblovine. Već se je i prije zgodno primjetilo, a pokazalo se i našom izmjerom, da su stabla u prebornoj šumi uzrasla više švigasta (svršita, abholzige), nego što ona u jednoličnih sastojinah. Ali još više nego to, što se promjer stabla prema gore razmjerno naglo umanjuje, upliva na obični broj deblovine jaka nabuhlost korienja (Wurzelanlauf), koju dobije drveće kod sve većeg prirasta debljine. To vredi osobito za jelu, kod koje pada oblični broj kod 80 cm. promjera na 0·30. U ostalim pokazuje nam krivulja obličnih brojeva deblovine, uzeta za promjere u prsnoj visini plosnati luk, koji je izbočen prema abscisnoj osi. Naša iztraživanja odnose se samo na stabla sa preko 35 cm promjera, dočim su se uzeli za slabije drveće oblični brojevi iz bavarskih skrižaljka drvne gromade.

5. Skrižaljka drvne gromade. Posljedci iztraživanja stabalnih visina i obličnih brojeva omogućili su sastavak skrižaljka, koje nam odmah pokazuju deblovinu za pojedine promjere stabla u prsnoj visini. Pošto su skrižaljke pružile podlogu za proračunanje prirasta, to ćemo ovdje pokazati brojke, koje su dobivene za II. razred dobrote.

Promjer u prsnoj visini	Kubični sadržaj m ³		Promjer u prsnoj visini cm.	Kubični sadržaj m ³		Promjer u prsnoj visini cm.	Kubični sadržaj m ³	
	jela	bukva		jela	bukva		jela	bukva
15	0·10	0·11	37	1·09	1·28	59	2·97	3·56
16	0·13	0·13	38	1·16	1·38	60	3·07	3·67
17	0·15	0·15	39	1·23	1·47	61	3·17	3·77
18	0·18	0·17	40	1·30	1·57	62	3·27	3·89
19	0·21	0·20	41	1·38	1·66	63	3·36	4·01
20	0·24	0·24	42	1·46	1·76	64	3·45	4·13
21	0·27	0·27	43	1·54	1·86	65	3·54	4·26
22	0·31	0·31	44	1·62	1·97	66	3·63	4·41
23	0·35	0·35	45	1·70	2·07	67	3·71	4·58
24	0·38	0·39	46	1·78	2·16	68	3·80	4·78
25	0·42	0·44	47	1·87	2·26	69	3·88	5·00
26	0·47	0·48	48	2·94	2·37	70	3·97	5·21
27	0·51	0·53	49	2·03	2·49	71	4·06	5·43
28	0·55	0·58	50	2·12	2·61	72	4·16	5·65
29	0·60	0·63	51	2·21	2·71	73	4·29	5·88
30	0·65	0·69	52	2·31	2·82	74	4·43	6·14
31	0·71	0·75	53	2·40	2·93	75	4·58	6·45
32	0·77	0·82	54	2·49	3·04	76	4·72	6·80
33	0·83	0·90	55	2·58	3·14	77	4·87	7·14
34	0·89	0·97	56	2·67	3·24	78	5·03	7·48
35	0·96	1·06	57	2·77	3·34	79	5·20	7·82
36	1·02	1·17	58	2·87	3·45	80	5·36	8·17

Nadalje moramo spomenuti, da je uzeto za cielu šumu, koja iznaša 7059·38 ha. od česa odpada na šumsko produktivno tlo 6924·18 ha, pokusnih ploha u površini od 278·68 ha, dakle 4·1% ciele šumske površine; zatim se mjerilo 3627 stabalnih visina, oblični brojevi deblovine izpitani su na 256 stabala, a prirast debljine iztraživao se na 2616 stabala.

6. Drvna gromada sastojina. Kako je već spomenuto bilo, dobilo se iz izmjere za svaki razred debljine broj stabala i promjer uzor-stabla. Pošto se pako iz prikazne skrižaljke kubični sadržaj iz uzor-stabla izvaditi može, to se je dobila množitbom kubičnog sadržaja uzor-stabla sa brojem stabala drvna gromada u svakom razredu debljine po 1 ha. odnosno za cielu sastojinu. Samo se po sebi razumjeva, da se je točnije izračunati mogla drvna gromada na pokusnoj plohi pomoćju skrižaljka drvne gromade, i to na temelju stabalnih debljina (koje su zaokružene u pričuvniku izmjere od 2 do 2 cm.), te odnosnog broja stabala. Ali mi nedajemo osobitu vrednost točnomu izračunanjtu zbiljne drvne gromade, kako ćemo to u slijedećem razlaganju navesti, već se mi prigodom sastavka gospodarstvene osnove oslanjamо više na posljedke izraživanja prirasta

Rezultati izmjere drvne gromade za cieli uredjajni razred i u prosjeku za 1 ha. po kazuju se sastavljeni u slijedećoj skrižaljci:

Razred debljine	Broj stabala i drvna gromada deblovine										
	na 6924·18 ha.					n a 1 h a					
	tvrdо		mehko		tvrdо		mehko		Ukupno		
	komada	jedrih metara	komada	jedrih metara	komada	jedrih metara	komada	jedrih met.	komada	jedrih metara	
I.	512812	151698	689432	186998	76	22	101	28	177	50	
II.	223381	184531	235417	187657	33	27	35	28	68	55	
III.	141849	228697	155074	225287	21	34	23	33	44	67	
IV.	122836	355807	104587	275657	18	52	15	40	33	92	
Sbroj		920733		875599	148	134	174	129	322	264	

Iz ovog preglednog sastavka možemo vidjeti malen broj stabala, koji je za prebornu šumu karakterističan. Tako vidimo, da imade:

I. razred debljine 177 kom. stabala

II. razred debljine 68 kom. stabala

III. razred debljine 44 kom. stabala

IV. razred debljine 33 kom. stabala

ukupno po 1. ha 322 komada stabala.

Ovi stabalni razredi pomješani su još onda sa više ili manje gustim polumladkom od jednogodišnje biljke do 14 cm. debelog stabla, koji ovamo urečunani nisu. Poprična oblična visina iznaša 9·0 m. Ovaj broj nam daje vrlo povoljno sredstvo, pomoću kojega možemo u sličnih prebornih šumah iz broja temeljnica procieniti odmahdrvnu gromadu, ako se u obće ne zahtjeva osobita točnost.

Sbroj temeljnica stabala iznaša poprično po 1 ha. 28 m², ali se ipak taj broj diže do 41² i to u onih sastojinah, koje su bogate na starom drveću. U praksi se mnogimi sjećamipokazalo, da se drvna gromada po 1 ha. može sniziti na 200 m³, ili sbroj temeljnica na 22 do 23 m², bez da se šumsko tlo odviše odgali.

7. Starost drveća i starost sastojina. Kako je poznato, ustanovljivanje starosti sastojina vrlo je zamašno i veliko pitanje prigodom uredjenja šuma. Osobito je pak to važno i neobhodno potrebito kod ustanovljenja i izračunanja prirasta i obhodnje, kod obćenitog i naposebnog izračunanja godišnjeg prihoda, kod sastavljanja drvosječnih osnova i t. d. Ta već i samo pitanje o obhodnji zanima već kroz deset godišta duh i pero šumara.

Ali u prebornoj šumi nije to tako jednostavno. Naravno je, da se može starost drveta ustanoviti ako se obori, ali starost stojećeg stabla, ma i približno označiti uzporedjivanjem sa drugim susjednim drvećem, nije nikako moguće.

Moralia bi nam poznata biti povjest svakog pojedinog stabla. Ono stablo, koje nije nikada ili samo rijedko kada trpilo od pritska susjednog drveća, imati će mnogo jače deblo, nego ono drugo iste starosti u blizini, koje je uvjek potišteno i zastrto bilo. Ta absolutna razlika u starosti izmedju dva stabla jednakog promjera može više puta prilično znatna biti i to prema okolnostima, u kojih su ta stabla uzrasla.

Izpitavajući starost brojenjem godova na 153 stabla našli smo slijedeće rezultate:

Nadjena starost

Promjer u prsnoj visini	jela	bukva
15—29 cm. od	40—190 od	40—190 godina
30—39 cm. od	90—120 od	80—210 godina
40—49 cm. od	96—240 od	120—305 godina
50—80 cm. . n . . . od	145—385 od	200—280 godina
preko 80 cm. od	229—510	

Već ovaj malen primjer nam pokazuje, da se proračunanjem i znanjem absolutne starosti slabo pomoći možemo. Najveću ulogu igra ovdje stanje pojedinog stabla u njegovoj mladosti do debljine od 29 cm. Naravno, da se i u višijih razredih debljine opetuju razlike u starosti od 150 godina, ali se u tih razredih opaža neko stalnije razmjerje izmedju prirasta debljine i starosti. Ta okolnost bila je uzrokom, da se ustanovila neka poprična relativna starost i to u tom smislu, da se stavlja pitanje: „Kako dugo treba stablo, da dodje iz prvoga razreda debljine u drugi, koliko treba godina, da dodje iz drugog razreda u treći i t. d.“ — Da se to pitanje riešiti uzmognye, iztraživao se prirast i podjedno ustanovljivala relativna starost. Uzeo se velik broj stabala, i to bez izbiranja, kako su na povoljno velikoj plohi stajala, da se sa svrdlom za prirast u prsnoj visini vrtalo i iz vrtočine po 10 godova označio prirast debljine, za kojeg je dvojno u deset godina priraslo. Obratno pak tomu dalo se proračunati vrieme, koje treba stablo, da priraste u promjeru za 10 cm., dakle da dodje iz nižeg razreda debljine u viši. To proračunavanje dalo nam je za daleko najobsežniji drugi razred dobrote slijedeće rezultate:

Razred debljine	Razred
Jela I. treba 50 godina, da dodje u II	
" II. " 28 " " " III.	
" III. " 25 " " " IV.	
Bukva I. " 60 " " " II.	
" II. " 45 " " " III.	
" III. " 40 " " " IV.	

Ako stavimo za starost najmladnjeg razreda debljine x , onda nam se primjerice pokazuje relativna starost jela u II. razredu sa $x + 50$, one u II. razredu sa $x + 78$, a u IV. razredu sa $x \times 103$ godina.

Da se pod ovimi okolnostmi mora odustati od ustanovljenja razmjerja dobnih razreda, to će za sigurno svakomu jasno biti. U ostalom je ovakovo proračunavanje u svakoj prebornoj šumi, dakle i u onakovoj sa manje različitim

odnošaji, uvek više akademičkog značaja, pošto dobni razredi nisu prostorom odijeljeni, a sam promjer nemože da nam predstavlja sjegurno mjerilo za starost, kako je to već i prije spomenuto.

Mi smo stog razloga odustali od teoretičkog proračunanja, pa smo stvorili mjesto dobnih razreda, razrede drvne gromade.

8. Ovi razredi drvne gromade stvoreni su samo u tu svrhu, da se one sastojine, koje su drvom bogatije i koje će se ponajprije sjeći, u sastojnovidih tamnjom bojom označiti mogu za razliku od onih sastojina, koje sadržavaju manjudrvnu gromadu.

Mi smo stavili u

- I. razred drvne gromade sastojine sa $0-100 \text{ m}^3$ drvne gromade po 1 ha
- II. razred drvne gromade sastojine sa $101-200 \text{ m}^3$ drvne gromade po 1 za
- III. razred drvne gromade sastojine sa $201-300 \text{ m}^3$ drvne gromade po 1 ha
- IV. razred drvne gromade sastojine sa preko 300 m^3 drvne gromade po 1 ha

U prvi razred drvne gromade spadaju kulture, koje su izvedene na negdašnjih čistih sječah, kao i naravni pomladci sa vrlo malo jačeg drveća. Pošto se prigodom vodjenja preborne sječe može sniziti drvna zaliha na 200 m^3 po 1 ha, to стоји II. razred drvne gromade još izvan sječne osnove, naprotiv se pako u IV. razredu drvne gromade u prvom redu sjeći imaju.

Po špecijalnom opisu sastojina pripada prema sadanjim odnošajem:

- I. razredu drvne gromade 455·02 ha
- II. razredu drvne gromade 806·28 ha.
- III. razredu drvne gromade 2876·71 ha.
- IV. razredu drvne gromade 2647·43 ha.

U pričuvu 136·44 ha.

Pošto je uzeta preborna šuma kao vrst uzgoja, to će postajati oblik sastojina sve po malo jednoličan, a napokon će svi razredi drvne gromade preći u III. razred, kojega poprična drvna gromada na deblovini iznaša 250^3 .

9. Proračunanje prirasta. Prirast kolikoće težko je u prebornoj šumi ustanoviti, pošto se iztraživanja na pojedinim uzor-stabilih nemogu kao občenito vriedna uzeti, kako je to već i prije više puta spomenuto.

Mi smo ali činili ovako: Uzeli smo na svakoj stojbini vrtočinu (pomoćju svrdla za prirast) od stabala svakog razreda debljine. Na vrtočini mjerili smo u milimetrim prirast debljine za posljednjih 10 godina i to tako, da smo ukupno širinu 10 godišnjih godova ustanovili i sa 2 pomnožili. Aritmetička sredina svih u jednom razredu proračunanih brojeva prirasta debljine uzela se je kao prirast debljine uzor-stabla dotičnog razreda debljine.

Iz tog 10 godišnjeg prirasta debljine za pojedino stablo izračunao se prirast kolikoće. Proračunanje uzsledilo je iz gore navedene skrižaljke drvne gromade i to time, da se je ustanovila kolikoća, za koju će stablo više imati, kad bi u promjeru za toliko milimetara priraslo, koliko je to izračunanim prirastom debljine navedeno. Ako dielimo taj prirast kolikoće sa 10, to ćemo dobiti jednogodišnji prirast kolikoće za uzor-stabla svakog razreda debljine. Taj je

prirast u istinu povremeni (perijodički) poprični prirast, ali se može u svrhu uredjenja uzeti kao tekući godišnji prirast kolikoće.

U našoj šnmi dobili smo za II. raz. dobrote sliedeće rezultate:

a) Za prirast debljine u 10 godinah milimetara:

	I.	II.	III.	IV. razred debljine
jela	23	35	44	49
bukva	23	25	27	30

b) Nakon proračunavanja na uzor stabla sa promjerom od 22, 34, 43 i 59 cm. dobio se sliedeći prirast kolikoće za 1 stablo u jednih metrima:

	I.	II.	III.	IV. razred debljine
jela	0·008	0·023	0·036	0·047
bukva	0·008	0·015	0·021	0·029

Kad bi mi htjeli staviti prirast kolikoće u odnošaj sa starošću drveća, tad bi si morali predstaviti, da nam je moguće bilo samo relativnu starost u razmjeru napram promjeru stabla ustanoviti, kako je to već prije rečeno. Mi moramo dakle i ovdje početi sa nepoznatom starosti x prvog razreda debljine, pa proračunati prirast debljine i kolikoće po $x + 10, x + 20, x + 30 \dots$ godina, da dobijemo dobnu sliku, koja pokazuje, kako se prirast mjenja. Ako bi to geometričkim slikama predstavili, onda bi vidili, da prirast kolikoće u jele tvori vrlo plosnatu dižuću se krivulju, dočim prirast kod bukve uzimlje mnogo manje izpravniji tok, pa se i slabije uzdiže od osjećne (abscisne) osi.

Ako izračunamo postotke prirasta kolikoće, onda ćemo za taj isti primjer dobiti sliedeće :

	I.	II.	III.	IV. razred debljine
jela	2·58	2·58	2·33	1·58
bukva	2·86	1·95	1·45	0·70 postotaka

Prirast kakvoće dade se proračunati samo na temelju točnih iztraživanja o pojedinih sortimentih drva, kao i drvnih tržišta. Mi navadjamo u sliedećem na kratko obstojeće odnošaje, iz kojih proizlazi, da su u ovoj šumi samo trupci u svakoj množini predmetom prodaje, nipošto pak i ostali sortimenti.

Četinjavo drvo može se na tržište donjeti u sliedećih sortimentih:

1. Trupci od 40 cm. i više u svakoj množini.
2. Trupci od 28—40 cm. samo u ograničenoj množini skupa sa onimi pod 1. navedenimi.

3. Stabla od 20—30 cm. promjera u prsnoj visini u ograničenoj množini do 600 m^3 .

4. Stabla i odpadci za proizvodnju kalave robe u ograničenoj množini.

Bukovo drvo prodaje se u sliedećih oblicih :

1. Trupci počam od 35 cm. u ograničenoj množini, odnosno samo uz istodobno preuzeće mekih klada za piljenje.

2. Trupci od 30—35 cm. u ograničenoj množini.

3. Kalava stabla od 40 cm. dalje u ograničenoj množini.

4. Drvo i odpadci svake debljine za proizvodnju ugljena u ograničenoj množini poprilići do 1500 m³.

Uz ove okolnosti, te uzev u obzir tržne cene, dobiveni su sliedeći postotci prirasta kakvoće:

Vrst drva	Razred debljine	Kubični sadržaj uzor stabla	Stablo daje		Vrednost stabla forinti	Vrednost jednog jedrog metra drva	Broj godina do višeg razreda debljine	Postotak prirasta kakvoće
			Trupaca po 1 m ³ . 2·80 for.	Odpadaka po 1 m ³ . 0·10 for.				
Jela	I.	0·31	—	0·31	0·03	0·01	—	—
	II.	0·89	0·27	0·62	0·82	0·90	50	3·91
	III.	1·54	0·75	0·79	2·18	1·40	28	1·55
	IV.	2·97	1·90	1·07	5·42	1·80	25	1·04
Bukva	I.	0·28	po 2·00 fr.	po 0·02 fr.	0·006	0·01	—	—
	II.	0·77	0·23	0·57	0·41	0·50	60	3·84
	III.	1·44	0·64	0·80	1·30	0·90	45	1·43
	IV.	2·75	1·40	1·35	2·83	1·00	40	0·29

Dočim postotak prirasta kakvoće kod jele samo pomalo pada i dočim naskoro sjećiva stabla u debljini od 40 do 50 cm. još uvek pokazuju postotak od 1·04, neprirašćuje ništa na kakvoći kod isto tako debelih bukava, ili pak jako malo. Toj okolnosti uzrok je taj, što se najviše traže bukovi trupci u debljini od 38—40 cm. za pravljenje tavoleta, s druge opet strane što jače bukve postaju brzo truležne, pa mnogo u odpadke prolazi.

Mjestni odnošaji, osobito pako gradnja šum u dodirajuće željeznice, kao što i sniženje carine na drvo opravdali bi, da se i prirast skupoće u račun uzme. Mi smo ipak to prepustili, pošto znademo, da bi sa posve nepoznatom brojkom računati morali.

10. Uputni postotak. U prebornoj šumi nedadu se proračunati za ciele sastojine ma i kako uporabive brojčane vrednosti. Preorno gospodarenje jest gospodarenje pojedinog drveća, a zakoni rastenja nadjeni na pojedinom drveću uvek vrije kako u naravi, tako i prigodom ustanovljivanja prihoda.

Kao što u jednoličnih sastojinah, tako i ovdje zadaje proračunavanje zemljištne vrednosti najveće poteškoće; glavnica kulturnih troškova otpada u prebornoj šumi, dočim nam je glavnica upravnih i poreznih troškova nepoznata*).

Mi smo ali pošli djelomično obratnim putem tako, da smo u šumskoj renti, koja je razvijena u gospodarstvenoj osnovi, odielili rentu drvne zalihe od zemljištne rente i to usled toga, što smo uzeli u račun za zemljištnu rentu

*) Zašto? Visina godišnjih troškova za upravu i porez poznata nam je iz godišnjih računa, a po tom i veličina odgovarajuće glavnice po hektaru. Poteškoća ustanovljivanja zemljištne vrednosti može da se pokazuje jedino u stavku prihoda po kolikoći i po kakvoći.

katastralni čisti prihod, to jest iznos od 0·80 for. po 1 ha. Ako uzmemo u gospodarenje postotnjak od $2\frac{1}{2}\%$, onda ćemo dobiti za zemljištu vrednost iznos od 32 for. i vrednost drvne zalihe u iznosu 12·2 for., a za glavnici upravnih i poreznih troškova iznos od 90 for., po tomu stezni slomak od $\frac{2}{3}$. Ako pomnožimo sbroj proračunanih postotaka prirasta kolikoće i kakvoće ovim mienilcem (Reductionszahl), onda ćemo dobiti sliedeće uputne postotke:

	I.	II.	III.	IV. razred debljine
jela	4·33	2·75	2·25	1·05
bukva	4·47	2·25	1·16	0·47

Dočim jela pokazuje još u debljini od 50 cm. uputni postotak, koji je samo malo spao izpod uzetog postotnjaka od 2·50, pokazuje se to isto kod bukve već u debljini od 40 cm. Motrimo li same postotke prirasta, to ćemo viditi, kako se čini, da bukva dolazi kod mnogo manje debljine, nego jela u svoju gospodarstvenu i finansijsku zrelost. Uzmemo pak sada u obzir, da jela u IV. razredu debljine domašuje starost od $x + 103$ godina, bukva pak dolazi sa starošću od $x + 105$ godina tekar u III. razred debljine, a dočim se x obiju vrsti može uzeti kao jednako vriedan, to će svakomu jasno biti, da je bukva sa 40 cm. promjera približno iste starosti, koje i jela sa 50 cm. u promjeru. Po tom dakle i uputni postotak obiju vrsti pada izpod uzetog postotnjaka u istoj starosti od poprilično $x + 100$ godina. Drugimi riječima, da jela postaje finansijsko zrela, kad predje u IV. razred. debljine, dočim bukva, kad stupi u III.

11. Potanki opis sastojina. Biti će dostatno, ako ovdje samo u kratko spomenemo, koji su podatci za svaku sastojinu izpitani, odnosno proračunani i sastavljeni u skrižaljkah. Iz kratkog opisa položaja i tla sliede podatci o razredu drvne gromade, dobrote, sklopa ili obrasta, vrsti drva u desetinkah drvne gromade, zatim podatci o broju stabala i drvne gromade u svakom razredu debljine i to posebice za svaku vrst drva, zatim sliede podatci o sbroju temeljnica stabala po 1 ha, i napokon tekući godišnji prirast po 1 ha. i na cijeloj površini. Taj je prirast dobiven tako, da se je u svakom razredu debljine prirast uzor stabla pomnožio sa brojem stabala. Napokon nalazimo u tom opisu sastojina podatke o broju onog starog drveća, koje je ostavljeno (ostavci, Überstände), te kojega promjer mjeri preko 80 cm., zatim o množini pomladka, a na koncu spomenute su mjere, koje bi se kao nuždne u gospodarenju izvesti imale.

B. Sastavak gospodarstvene osnove.

Do sada spomenute taksatorne predradnje daju nam dostatno podataka i stanovišta, na temelju kojih ćemo moći izračunati prihod preborne šume, bilo to po kojem god načinu, koji se u tu svrhu za prebornu šumu preporučuje. Prilagodjivajući se izpitanim naravnim vanjskim i nutarnjim šumskim odnošajem, uzeli smo u tu svrhu sliedeći način.

1. Cilj gospodarenja. Za svrhu budućeg gospodarenja bile su

dve okolnosti odlučujuće: Ponajprije se je želilo, da se u šumi neostavi nijedna ona upotrebita sastojina ili stablo, koje bi pokazivalo slab prirast, to jest ono sa uputnim postotkom, koji bi bio niži od 2 do 2·5%. U prvom se dakle moralo raditi sa finansijalno gospodarskog gledišta.

S druge je opet strane gospodarenje fidejkomisom donekle ograničeno. Taj pravni odnosaž zahtjeva neku potrajanost u prihodu, pa se stoga i na njega obzir uzeti mora. Poznato je, da se iz mnogih drugih razloga traži neka potrajanost i jednakost u uživanju šumske rente, pa se je stoga i uzeo obzir na potrajanost u prihodu kao na važan faktor prigodom ustanovljenja cilja gospodarstva.

Prenaglo unovčenje svijuh finansijalno za sječu zrelih stabala, ako i nebi bilo nemoguće, a svakako bilo bi to vrlo nepovoljno, jer bi prouzrokovalo padanje ciena, a nazadovao bi po tom i sam postotak prirasta kakvoće.

2. Buduća vrst u zgoja. Ovo je pitanje bilo u našem slučaju vrlo lako rješiti. Jer se nemože obzir uzeti niti na čistu, niti na oplodnu sječu. Obe vrsti uzgoja vode jednoličnim sastojinam, koje mnogo trpe od vjetra. One u istinu pružaju velik broj stabala na maloj površini, ali je prirast debljine pojedinog stabla u prebornoj šumi mnogo veći; ovakove dakle sastojine davaju mnogo slabijeg drveća, koje se neda tako prodati, a one uvjetuju i manje ili više dugo opasno ogolišavanje tla. Najviše pak se može ovim vrstima uzgoja prigovarati, da se na sječinah mora i mnogo slabije drveće sjeći i to u vremenu, koje je ovisno o pomladnoj dobi; ovo se pako drveće nemože prodati, za ova-kovo drveće morali bi izdavati uzaludne troškove za sječu i izvoz, bez da ih možemo upotrebiti, a osim toga morali bi bez uzroka zamieniti već jača i dobrog prirasta stabla sa neznatnimi i još posve mladimi biljkama.

Prema tomu je preborna šuma jedina racionalna vrst uzgoja. Da ta preborna šuma mora biti redovita preborna šuma, to se samo po sebi razumije. Nikomu sjegurno neće na pamet doći, da sječe 28.000 m³. bez ikakove osnove; ta već i sam trgovac silio bi gospodara, da drži neki sječni red. U ostalom mislimo, da „neuredna“ preborna šuma dolazi u obće samo još u malih parcelah, gdje prihod nije svakogodišnji, u ostalom dolazi neuredna preborna šuma po svoj prilici još samo u učevnih knjigah.

3. Obodnja. Pošto u prebornoj šumi nedolaze ciele sastojine za stanovito vrieme na sječu, već samo pojedina stabla, to moramo samo saznati ono vrieme, koje će proteći od postanka jednog stabla do njegove sječe. Ako se pako i u prebornoj šumi stvaraju dobni razredi, onda će se naravno i obodnja temeljiti na dobnih razredih, ali u praksi imade se posla samo sa pojedinim stablom. Pa kako će i šumar označiti prigodom sječe najstarija stabla? Tu se onda jednostavno uzima kao da su najjača stabla i uviek najstarija. Ovo je ipak samo okolišanje. Kad je debljina stabla jedino stanovište, na temelju kojega možemo označiti starost stabla, zašto da neuzimamo debljinu neposredno u račun kao mjerilo za sječivnu zrelost. Pošto se svako uredjenje prihoda i onako temelji na iztraživanju prirasta, osobito pako na mjerenu prirasta debljine, zašto da se dakle ovaj neuzima odmah neposredno kod ustanovljivanja

sjećivne zrelosti, pa time izbjegne nesjegurnom ocenivanju ili mjerenu absolutne starosti, kao i mnogom preračunavanju.

Pošto se mi u našem slučaju nismo htjeli upuštati u posve nepraktično i abstraktno računanje, to nam nije drugo preostalo, nego da posve odustanemo od točnog ustanovljivanja obhodnje, a da samo na prirastu debljine temeljimo naše proračunavanje sjećivne zrelosti i sjećivnog prihoda.

Po proračunanim uputnim postotku proizlazi, da je jela za sjeću zrela, kad dostigno debljinu od 50 cm. a bukva 40 cm. Ove jednostavne brojke dovoljne su, da pomoći njihovom označimo za svako stablo, da li je za sjeću zrelo ili ne. Prigodom označivanja sjeće samo će šumar imati paziti, nije li možda potrebito, da koje od ovih sjećivih stabala ostane, bilo radi pomladka it.d.

Mi smo već spomenuli, da obje vrsti drveća postaju zrele u starosti od $x + 100$ godina, kod česa je x vrlo promjenljiva starost prvog razreda debljine, kojeg imade uzor stablo promjer od 22 cm. Ako stavimo prema jednakostarim sastojinam za $x = 50$ godina, onda bi dobili obhodnju od 150 godina. Kad ćemo pako tražiti prema ovoj obhodnji za obje vrsti drveća tekući godišnji i sjećivni poprični priраст pojedinog stabla, to ćemo naći za jelu tekući godišnji priраст od 0·047, a sjećivni poprični priраст od 0·0198, za bukvu će biti prvi 0·019, a drugi 0·0183. Po tome nebi jela još niti u ovoj starosti ekonomsko sjećivno zrela bila, dočim bi to kod bukve bilo.

4. Proračunavanje sjećivnog prihoda ili etata. Kod proračunavanja godišnjeg sjećivnog prihoda morao se je obzir uzeti na potrajanost, a to u toliko, da u nekom stanovitom vremenu etat čim više jednak velik bude i da se dryna zaliha za to vrieme potroši. Za to doba ima da predje dovoljan broj stabala iz slabijeg razreda debljine u sjećivi razred, te tako svako ovo stablo zadobije uputni postotak, koji će biti nižji od postotnjaka, uzetog u gospodarstvo.

Poznato je, da u našoj šumi treba:

jela III. razreda debljine 25 godina, da predje u sjećivi IV. razred							
bukva II. " " 45 " " " " III. "							
bukva III. " " 40 " " " " IV. "							

Po tom proračunava se prihod jedne godine na slijedeći način:

Za mehko drvo se dobije, ako se broj stabala IV. razreda razdieli sa 25; taj nam količnik pokazuje broj stabala, koja će se godimice sjeći; osim toga dolazi još k tomu višak drveća izmedju III. i IV. razreda debljine, koji se prema tomu takodjer kroz 25 dijeliti mora.

Za tvrdo drvo dobije se godišnji sjećivni prihod tako, da se broj stabala IV. razreda razdieli sa 40, a onaj III. razreda razdieli sa 45; sbroj obiju količnika predstavlja nam onda sjećivni prihod.

Na taj način proračunano je, da dolazi godišnje na sjeću:

4180 jelovih stabala IV. razreda.

2020 " " III. "

3070 bukovih " IV. "

3160 " " III. "

Razumjeva se samo po sebi, da se proračunani broj jelovih stabala u istinu tako dugo neće za sječe označiti, dok imade stabala višeg sječivnog razreda, a dokle će se ovi posjeći, dotle će već preći dovoljan broj stabala slabijeg razreda u sječivni razred.

Ako računamo označeni broj stabala u jedrih metrih, onda ćemo dobiti sljedeći prihod na drvnoj gromadi deblovine:

tvrdi	mehki	zbroj
13.900	31.800	27.700 m ³ .

Pošto tekući godišnji prirast cijelog uredjajnog razreda iznaša 12.038 m³. tvrdog drva, a 19.586 m³. mekog drva, ukupno dakle 31.621 m³, to će se prema tomu prirastu uživati:

na tvrdom drvu više za	1862 m ³ .
na mekom manje za	5786 "
u opće pak premalo za.	3924 "

Obzirom na veću rentabilnost u buduće koritsno je, da se umanji gojenje bukve, naprotiv pako da se umnoža skupocienija jela.

5. Daljni propisi gospodarstvene osnove. Pošto se u ovoj cijeloj razpravi radilo u glavnom o tome, da se razloži postupak, kako se iz posljedka izmjere drvne gromade dade na najjednostavniji način izvesti uređenje prihoda, to ćemo samo u kratko spomenuti, koje dalnje podatke sadržaje gospodarstvena osnova.

U odjelu o sjekoredju i o pravilih sječe zadovoljili smo se time, da smo naglasili kao glavno načelo za označivanje sječe: U svakom odjelu, koji dolazi na red za sječu, imadu se uzeti sva finansijsalno zrela stabla, u koliko to nebi inače zahtjevali obziri na pomladak ili uzčuvanje tla.“ Točno držanje tog načela usrediti će sve radnje sječe i dovesti do toga, da će se prigodom druge sječe nakon po prilici 25 godina zaista moći uzeti bez izbora sva sječiva stabla, kako su to pokazala praktična iztraživanja u drugih sličnih šumah. U ostalom bave se pravila sječe ponajviše sa pitanjem, na koji se način prigodom sječe imade dati prednost jeli naprama bukvi.

O tom, jeli se imade u prebornoj šumi glavni užitak od medjutimnog odijeljeno računati, mogu biti mjenja vrlo različita. Mi smo se odlučili na odijeljeno računanje, te brojimo u glavni užitak:

- a) sva odpadajuća stabla iz III. i IV. razreda debljine.
- b) stabla iz II. razreda,

ako na jedan hektar odpada više od 24 stabla (broj stabala po 1 ha. iznosi u II. razredu 68 komada, u III. razredu 44 komada, razlika 24); uzeti više nego 24 komada, bilo bi na uštrb potrajnosti prihoda na drvu.

Naprotiv spada u medjutimni užitak:

- a) sva stabla preko 80 cm. debljine.
- b) sva stabla I. i III. razreda, ako se nedogodi slučaj naveden gore pod b).
- c) prigodom poređivanja izvadjena stabla, koja su slabog rasta ili su pako boležljiva i ako pojedince dolaze.

Nadalje je u gospodarstvenoj osnovi točno naznačen i opisan način budućeg

unovčenja sjećivnog prihoda, zatim je nacrtana ogojna osnova i osnova o gradnji puteva i napokon proračunana je buduća šumska renta.

Na koncu je opisano, kako se ima voditi gospodarstvena knjiga, te na poseb iztaknuta važnost sabiranja raznih podataka drvne trgovine u svakom njezinom pravcu.

B. K.

Pravni odnošaji i obskrba vlastelinskih činovnika.*

Svaki službodavac, ako si želi osigurati valjano činovničvo, koje će trajno i uspješno njemu na korist djelovati, mora u prvom redu nastojati, da se urede pravni odnošaji između njega i služećih mu organa.

Za dužnosti, što ih službeni propisi i naputci služećem činovničtvu nameću, — koji propisi i naputci za svaku kategoriju činovnika točno precizirani biti moraju, i za kojih točno vršenje su isti odgovorni, — imadu biti osigurana prava i zahtjevi, što ih za vršenje tih svojih dužnosti od službodavca tražiti mogu. Samo na temelju ovakove uzajamnosti medju gospodarom i činovnikom dadu se postići sile, koje su kadre svako valjano gospodarstvo unaprediti i na korist istog uzraditi.

Ovi pravni odnošaji uredjeni su kod gospodarstva, stojećih pod neposrednom upravom države, kao i kod većine gospodarstvâ, nad kojimi ista vrhovni nadzor vrši, valjanimi zakoni tako, da svaki činovnik može mirno i bezbrižno u svoju budućnost gledati, ako svoje dužnosti u redu vrši. Nu žaliboze isto ovo uztvrditi nemožemo za veliki dio činovnika, nalazećih se u privatnih i vlastelinskih službab, kojih pravni odnošaji zakonom uredjeni nijesu, već su ta prava i s istimi skopčane dužnosti ugovorom između službodavaca i služećeg organa utvrđena.

Manjkavost podloge, na kojoj se osnivaju pravni odnošaji vlastelinskih činovnika, vuče za sobom čitavi niz raznih inkonvenijencija.

Ako i neima dvojbe, da će se ti pravni odnošaji privatnog činovničtva svojedobno zakonom urediti, svakako je dužnost kako službodavacâ, tako i činovnika samih, da si te odnošaje sporazumno urede, kako bi isti interesu jednih i drugih pravedno odgovarali.

Osobito glede obskrbe vlastelinskih činovnika za slučaj nemoći ili starosti, mora se priznati, da se isti nalaze u vrlo lošem položaju. Akoprem se je veliki dio privatnih službodavaca hvalevriednim nastojanjem pobrinuo, da ustrojenjem raznih mirovinskih i obskrbnih zaklada obezbiedi položaj i budućnost svojih činovnika i njihovih obitelji, držeći pred očima uvodno spomenuto načelo,

* Svraćamo svu pozornost p. n. gg. činovnika sukromnog posjeda na ovaj članak, koga priobčujemo, jer su mnogi od njih članovi našega hrv.-slav. šumarskoga društva.
Uredničtvo.

da je valjanom gospodarstvu pravi temelj valjano i sdušno činovničtvo, kojeg uzdržanje je bezuvjetno odvisno o osiguranih mu prava i povlastica, to ipak množina vlastelinskih činovnika služi u odnošajih, koji mu nikakove nade na osiguranu budućnost ne pružaju.

Mnogi i mnogi službodavac ne može se odlučiti, da preduzme stalna sredstva za obskrbu svojih činovnika i njihovih obitelji, već mnogi smatra takovu obskrbu djelom milosti, koji istim uzkratiti ne kani i uzkratiti neće, te bi bilo izpod njegove časti, da ovakove zahtjeve unapred osigurati mora; — mnogi se dakle neće da obveže za ono, što je do sada kao milost dieliti običavao.

Da ovakovim postupkom mogu nastati vrlo kritični položaji za vlastelinske činovnike, osobito u slučaju nagle i nenadane promjene službodavca uslijed smrti prijašnjeg gospodara, ili ako vlastelinsko dobro predje u ruke drugoga, može svatko lako uviditi. A i za vrieme ugovorenog službovanja može momentana uzrujanost s jedne ili s druge strane povući za sobom neugodnih konsekvensija, koje obskrbu službujućeg osoblja i njegove obitelji u opasan položaj dovesti mogu.

Ne izključiv dakle mogućnost ovakovih slučajeva, nastaje potreba, da se vlastelinski činovnik za osiguranje svoje budućnosti i svojih drugim načinom pobrine, pa da si stvori ili osigura glavnici, koja bi mu u kritičnih časovih pomoći pružiti mogla. Ovo može postići dvojakim načinom — naime, da si takovu glavnici osnuje prišteđnjom sâm, što svakako ovisi o tom, da li iznos beriva, što ih uživa, takovu prišteđnu u obče dopušta, — ili pak, da si tu glavnici kod kojeg osigurajućeg društva redovitim prinosi osigura.

Prvom načinu mogla bi se dati prednost, kada bi se unapred znati moglo, da će se štednja redovito i bez zaprieka izvesti moći i da neće biti od potrebe uštedjeni kapital do opredieljene dobe dirati. Nu žaliboz za sve ovo jamčiti ne možemo. Niti predleži sigurnost za redovitu uplatu štedovnih uložaka, niti se može uztvrditi, da se isti prije dobe načeti neće, a nezna se, neće li nastupiti uslijed bolesti i nemoćnosti i prije slučaj, da će se štednjom prestati, da pače da će se već uštedjena glavnica načeti morati.

Zato će biti za dotičnog činovnika probitačnije, da si osigura stanovitu rentu kod kojeg osigurajućeg društva, jer ovo ne samo da mu osigurava nakon ustanovljenog roka razmjerno prema uplaćenom prinosu stalni dohodak, već mu za slučaj prije nastupivše nemoćnosti, a njegovoj obitelji za slučaj njegove smrti, zajamčuje stalnu pripomoć.

Predmnievajuć, da obskrba privatnih činovnika u najbližem vremenu zakonom uredjena biti neće, pa obazriev se na probitke, koje valjan osigurajući zavod svojim članovom pružiti može, odlučilo je društvo vlastelinskih činovnika u Beču, da u svojem krilu na temelju austrijskog zakona o pomoćnih blagajna od god. 1892. osnuje takov dobrotvorni zavod, koji će vlastelinskim činovnikom mogućnost pružiti, da sebi i svojim uz povoljne uvjete budućnost osiguraju.

Korist ovoga zavoda, kao i načela, na kojih je svoja pravila osnovao, spomenuti ćemo u kratko u sliedećem.

Stanovište da svojim članovom omogući što veći probitak uz najmanje žrtve, dalo je povoda spomenutom družtvu, da si osnuje vlastiti osigurajući zavod, kojeg redoviti članovi biti će ujedno i dioničari (vlastnici) istoga i time jedini učestnici dohodka, proiztičućeg iz uplaćenih prinosova i kamata osnovanih glavnica. Dakako da isti preuzimaju na se i sav riziko zavoda, ni ovaj riziko se umanjuje sa brojem članova i dade se na minimum svesti.

Izmjera premija upriličena je obzirom na uzajamnost zavoda i njegovih članova tako, da će i u najnepovoljnijih prilika zadruga svojim obvezam udovljiti moći, te se osniva na točnih statističkih podatcima o umrlosti i nemoćnosti, a za temelj obračunu uzet je samo $3\frac{1}{2}\%$ kamatnjak.

Kod ustanovljenja osigurajućih uvjeta i sastavka odnosnih tabela pazilo se je na to, da se isti prilagode jur postojećim obćim mirovinskim prinosom. Kao što mirovinski propisi osiguravaju činovniku posle 40-godišnjeg neprekidnog službovanja podpunu mirovinu kao doživotnu obskrbu, isto tako osiguravaju pravila ovog zavoda svojim redovitim članovom nakon 40-godišnje pripadnosti podpuni iznos (maximum) postići moguće obskrbne rente, a za slučaj prije tog roka nastupivše nemoći stanovitu stalnu pripomoći tako, da svaki član već od prvog momenta uživa blagodati ovog zavoda.

Zakon o pripomoćnih zadrugah od god. 1892., na temelju kojeg je ovaj zavod osnovan, omogućuje članovom istoga, osim osiguranja obskrbnih renta za slučaj starosti i nemoćnosti, da si mogu uz povoljne uvjete osigurati stanovite novčane iznose za pokriće pogrebnih troškova (pogrebnina), podpore za udove i sirote, podpore za bolestnike i stanovite iznose za korist nekog trećeg (u svrhu opreme ženske djece, za ženitbene kaucije i t. d.).

Osim toga, što temeljem istog zakona zavod, kao pripomoćna zadruga, stoji pod državnom kontrolom, pruža ovaj zakon istomu znatnih pogodnosti glede dohodarine, biljegovanja, kao i glede zaštite članarinskih tražbina proti pljenitbi.

Stanovite ustanove ovog zakona, kao što je ustanova, da ni jedan odjel novo osnovati se imajućeg osigurajućeg zavoda nesmije u život stupiti dotle, dok barem 200 redovitih članova neima, nijesu manje no blagotvorne, jer tim načinom se osigurava povoljnija razdioba zavodskog rizika i lakše nošenje upravnih troškova, koji su tim manji, čim zavod više članova broji. Napokon ograničuje ovaj zakon prekomjernu obvezatnost osigurajućeg zavoda kao pripomoćne zadruge, fiksirajući kao najvišu osigurati moguću obskrbnu rentu godišnjih 720 for., a kao najvišu osigurati moguću pogrebninu iznos od 200 for.

Osim navedenih prednosti, koje sigurni i djelotvorni obstanak ovog zavoda zajamčuju, predviđen je u pravilih istoga i osnutak rezervnog fonda iz suvišaka pojedinih zavodskih blagajna, koji suvišci u taj fond sve dotle teći imadu, dok visina istog nedosegnne 15% svekolike glavnice zavoda. Taj fond imade služiti za pokriće eventualnih manjaka.

Uz isti fond imala bi se osim toga još utemeljiti i posebna pripomoćna zaklada od prinosova redovitih članova, koji bi prinos na godinu za svakog člana jednu forintu iznašao. Iz ove zaklade plaćale bi se premije za one redovite

članove, koji bi uslied nepredvidjenih nezgoda u bedu pali, te bi, neudovoljiv svojim obvezam napram zavodu, pravo na blagodat osiguranja izgubiti mogli; nadalje davao bi zavod svojim članovom iz ove zaklade uz povoljne uvjete predujmove za podmirenje premija, te razne pripomoći i podpore.

Od spomenutih osigurajućih odjela, što ih zakon o pripomočnih zadrugah dozvoljava, kani društvo vlastelinskih činovnika u Beču za prvi početak osnovati samo odjel za osiguranje obskrbnih renta u slučaju nemoći i starosti — mirovinsku blagajnu, — te odjel za osiguranje pogrebnina — pogrebu blagajnu, — dočim će se i ostali odjeli prema potrebi u čim kraćem vremenu oživotvoriti.

Potanji naert ovih dviju blagajna razabire se iz sliedećeg.

A. Mirovinska blagajna,

(blagajna za osiguranje mirovina).

Statut ove blagajne pruža svakom činovniku mogućnost, da navršenom 65. godinom dodje u uživanje podpune osigurane obskrbne rente, ako je kroz 40 godina propisane premije redovito plaćao. Po izmaku petgodišnje uplate premija t. z. petgodišnje karencije, za koje vrieme je zavod obvezan, ako u tom razdoblju osigurani član slučajno umre, njegovim pravnim nasljednikom uplaćene premije povratiti, dobiva osigurani član za slučaj nastupivše nemoćnosti doživotnu pripomoć u 30% iznosu podpune obskrbne rente, ustanovljene za normalni dojni razred. Pravo na ovu 30% pripomoć stiče član i u onom slučaju, ako i prije pet godina uslijed neočekivane nesreće iznemogne i za dalnju privредu nesposobnim postane, makar ovaj slučaj uzsliedio odmah iza njegovog pristupa osigurajućem zavodu. Svake dalnje godine, po izmaku petgodišnje karencije, raste redovitom uplatom godišnjih premija osigurana obskrbna renta za 2% tako, da po izmaku dalnjih 35 godina, dakle nakon 40-godišnjeg članovanja osigurani pravo na podpuni iznos iste postizava.

Navedeno vredilo bi za normalni slučaj naime, da je dotični član navršenom 25. godinom zavodu kao takav pristupio, te 40-godišnju uplatu premija sa 65 godina starosti dovršio, od kojega mu vremena počam pripada podpuna osigurana obskrbna renta bez obzira na to, da li je isti za dalnji rad sposoban ili ne.

Prema tomu bili bi od osiguranja izključeni svi oni, koji su stariji od 25 godina, jer im nebi bilo moguće 40-godišnjih premija do navršene 65. godine uplatiti. Nu da i stariji činovnici zavodu kao članovi pristupiti uzmognu, doskočeno je time, što su obzirom na kraći rok uplaćivanja za iste obračunane razmjerno veće premije, koje prema razvrstbi dobnih razreda od 5 do 5 godina postepeno rastu, dočim visina osigurati mogućih obskrbnih renta i trajanje uplatnog roka u istom razmjeru pada.

Za slučaj nemoćnosti vredje ista pravila i za ove, koja i za članove u normalnoj dobi osigurane, naime: isti dobivaju u tom slučaju takodjer 30% podpune obskrbne rente normalnog dobnog razreda.

Maksimum osigurati mogućih obskrbnih renta iznosi, kako smo već prije spomenuli, polag postojećeg zakona godišnjih 720 for. Ovaj maksimum mogu oni članovi, koji su u normalnoj dobi od 25 godina zavodu pristupili, postići uplatom premija za 7 dionica po 100 for., koje kao obskrbnu rentu nakon 40 godišnjeg članovanja i navršene 65. godine dobivaju.

Isti maksimum mogu postići takodjer i oni članovi, koji su kasnije zavodu pristupili, na taj način, što im statut dozvoljava osiguranje više od 7 za normalnu dobu fiksiranih dionica tako, da je n. pr. 36-godišnjem članu, koji si polag osigurajućih tabela može osigurati samo dionice po 70 for., moguće osiguranje na 10 takovih dielova, što nakon 25-godišnjeg članovanja iznaša takodjer obskrbnu rentu od 700 for.

Da nebude najposlje izključena još i mogućnost, da i kašnje pristupivši članovi zavoda postignu pravo na dionice po 100 for., određuje statut, da isti to pravo 5-godišnjom uplatom stanovitog naknadnog prinosa (nadopunjka) takodjer steći mogu, — koji se prinos i na jedan put u tolikom iznosu uplatiti može, da je osigurani član nakon uplate istog samo na redovitu upлатu njegovom dobnom razredu odgovarajućih premija obvezan, ili pak, što je još povoljnije, može se isti prinos uplatiti i u još većem iznosu tako, da osigurani samo premije normalnog dobnog razreda dalje plaćati ima.

Ova ustanova daje liepu priliku službodavcima, da uplatom ovakovog prinosa za svoje činovnike olakšaju istima njihovo osiguranje, te time doprinesu svoj dio za obskrbu istih.

Da napokon i mlađi činovnici članovi zavoda postati mogu, naime takovi činovnici, koji se ne mogu još uvrstiti u normalni dojni razred od 21 do 25 godina (vidi tabelu), uvršten je u tabele osiguranja još jedan najmladji dojni razred za dobu od 17 do 20 godina sa uplatnim rokom od 45 godina, prema kojem uplatnom roku je i godišnja povišica obskrbnih renta nakon izmaka 5-godišnje karencije, mjesto sa $2\frac{1}{4}\%$ ustanovljena samo sa $1\frac{3}{4}\%$, dočim su ostali uvjeti osiguranja isti, kao i kod drugih članova, osim što ovi najmladji članovi plaćaju, budući je kod njih uplatni rok duži, manju premiju u iznosu godišnjih 6 forinti po dionici.

Pojedini djelovi obskrbne rente (dionice) mogu se osigurati na jedan put ili postepeno i to prema tomu, kako je dotični član u stanju za iste odpadajuće premije odmah ili postepeno uplaćivati.

Ako bi netko dobrovoljno prestao biti članom zavoda, onda dobiva kao odštetu (odpravninu) 50% od iznosa uplaćenih premija, — bude li pak isti iz zavoda izključen, može mu se izplatiti samo 25% istog iznosa. Prekine li nadalje koji član uplatu premija, bez da je voljan iz zavoda kao član izstupiti, ograničuje se njegovo pravo glede obskrbnine, a obvezanost osigurajućeg zavoda samo na onaj dio, koji odgovara vrednosti uplaćenih premija, te dobi, kada se je sa uplatom istih prestalo.

Da se nebi krivo tumačila ustanova, do koje dobe pojedini članovi premiju plaćati imaju, naglašuje se, da je svaki osigurani član dužan iste uplaćivati.

vati samo do onog časa, kojem odgovara ustanovljeni uplatni rok onog dobnog razreda, u koji isti spada. Tako je n. pr. jedan 17-godišnji član nakon 45-godišnje uplate (buduć spada u I. dojni razred, za koji je uplatni rok sa 45 godina ustanovljen) riešen svakog dalnjeg plaćanja navršenom 62. godinom života. Isti netreba dakle od 63. godine počam nikakovih premija više plaćati, te dobiva u slučaju nemoćnosti odmah podpunu obskrbnu rentu, a navršenom 65. godinom pripada mu ista bezuvjetno.

Osim premija i malo dalje napred spomenutog prinosa članova za osnutak pripomoćne zaklade, imadu redoviti članovi osigurajućem zavodu plaćati još i stanoviti redoviti godišnji prinos za podmirenje upravnih troškova, koji prinos je za prvu poslovnu godinu sa jednom forintom ustanovljen, a izim toga dužni su isti, kad zavodu kao članovi pristupe, platiti jednom za svagda pristupninu (upisninu), koja za svaku dionicu osigurane obskrbne rente 1 forintu iznaša. Svoje prinose i premije imadu članovi u podpunom godišnjem iznosu unapred plaćati, i to počam od one godine, koja neposredno pristupu sledi; nu može se dozvoliti, da se premije i u četvrtgodišnjih obrocib unapred uplaćuju, u kojem slučaju imaju se družtvenoj blagajni naknaditi 4% zatezni kamati.

Za obračun premija i pripadajućih obskrbnina služi evo ova tabela:

D o b n i r a z r e d	Uplatni rok	Trajanje karenje (pričekni rok)	Za svaku pojedinu dionicu				Broj dozvoljenih dionica	
			godišnja premija		maksimum obskrbchine			
			for	nč.	for.	nč.		
I.	Od 17. do uključivo 20 god. života	45	5	6	—	100	—	
II.	» 21. » » 25. » »	40	5	7	—	100	—	
III.	» 26. » » 30. » »	35	5	8	50	90	—	
IV.	» 31. » » 35. » »	30	5	10	—	80	—	
V.	» 36. » » 40. » »	25	5	12	—	70	—	
VI.	» 41. » » 45. » »	20	5	14	—	60	—	
							7	
							7	
							8	
							9	
							10	
							12	

Slijedeći primjeri razjasniti će istu pobliže.

1. primjer. U II. dojni razred spadajući 24 godišnji vlastelinski činovnik, koji plaća godišnju premiju od 7 forinti za jednu dionicu, dobiva nakon podmirbe 21 godišnjeg prinosa u slučaju nastupivše nemoćnosti za prvi pet godina po 30% podpune obskrbne rente od 100 for. 30 for. za dalnjih 16 godina po $2\% = 32\%$ od 100 for. 32 for. ukupno 62 for.

kao godišnju obskrbnu rentu.

2. primjer. Da je u primjeru pod 1. spomenuti član navršenom 28. godinom umro, dobili bi njegovi nasljednici natrag uplaćene premije, naime 4 puta po 7 for. = 28 for., buduć je smrt istoga za vrieme karenje uzsledila.

3. primjer. U 64. godini, pošto je uplatio 40 godišnjih premija, riešen je isti član (primjer 1.) dalje uplate premija i dobiva za slučaj odmah nastu-

pivše nemoćnosti podpunu obskrbnu rentu od 100 for., dočim posle navršene 65. godine ima pravo na bezuvjetno doživotno uživanje iste.

4. primjer. Netko postane članom mirovinske blagajne navršenom 33. godinom, te imade stoga, budući spada u IV. dobni razred, plaćati godišnju premiju od 10 for. Navršenom 41. godinom (42. godini) dakle nakon uplate 9 godišnjih premija, dobiva isti u ime obskrbne rente za slučaj nemoćnosti za prvih 5 godina (30% od 100 for.) , . . . 30 for. za dalnje 4 godine (po 2% od 100 for.) 8 for.
ukupno 38 for.

5. primjer. Na 30 godina, koje vrieme odgovara uplatnom roku IV. dobnog razreda, u koji isti 33 godišnji član (primjer 4.) spada, dakle nakon uplate 30 godišnjih premija nije isti obvezan više nikakovih premija plaćati, te dobiva za slučaj svoje nemoći počam od njegove 63. godine podpunu za ovaj dobni razred obračunaru obskrbnu rentu od 80 for., a navršenom 65. godinom imade pravo na bezuvjetno doživotno uživanje iste.

6. primjer. Ako bi ovaj član (primjer 4.) hotio, da si osim osiguranog diela obskrbne rente osigura još dalnjih pet djelova (Antheile) u slijedećih pet godina, to bi isti za ovih šest djelova imao plaćati premije, i to: za djelove, na koje je stekao pravo u 33. 34. i 35. godini po 10 for. (iznos premija za IV. dobni razred), a za djelove osigurane u 36. 37. i 38. godini po 12 for. (premija V. dobnog razreda), — pa kad bi u 42. godini nemoćan postao, onda bi do te dobe uplatio:

za 1. dio obskrbne rente IV. dobnog razreda 9 premija	à 10 for.	= 90 for.
za 2. " " "	IV. " "	8 " " 10 for. = 80 for.
za 3. " " "	V. " "	7 " " 10 for. = 70 for.
za 4. " " "	V. " "	6 " " 12 for. = 72 for.
za 5. " " "	V. " "	5 " " 12 for. = 60 for.
za 6. " " "	V. " "	4 " " 12 for. = 48 for.
		ukupno . . . 420 for.

za koju mu uplatu pripada

na temelju 1. diela IV. dobnog razreda = 38 for. (za 5 god. = 30 for. i za 4 godine po 2 for. = 8 for.)

na 2. " 2. " IV. " " = 36 for. [$30 + (3 \times 2)$]

na 3. " 3. " IV. " " = 34 for. [$30 + (2 \times 2)$]

na 4. " 4. " V. " " = 32 for. [$30 + (1 \times 2)$]

na 5. " 5. " V. " " = 30 for. —

ukupna obskrbna renta od godišnjih . . 170 for.

7. primjer. Za istog člana (primjer 6. i 4.), hoće li osigurati dotičnom dobnom razredu odgovarajući podpunu obskrbnu rentu za šest djelova, prestaje plaćanje ustanovljenih premija

za 1. osigurani dio u 63. godini ($33 + 30$)

za 2. " " " 64. " (34 + 30)

za 3. " " " 65. " (35 + 30)

za 4. osigurani dio u 61. godini (36 + 25)
za 5. " " 62. " (37 + 25)
za 6. " " 63. " (38 + 25)

8. primjer. Ako ovaj član (primjer 7.) navršenom 63. godinom iznemogne, dobiva isti u ime godišnje obiskrbne rente na temelju 1. diela 80 for. (buduć je za isti uplatio svih 30 premija IV. dobnog razreda), na temelju 2. diela 78 for. buduć manjka uplata premije za 64. godinu), na temelju 3 diela 76 for. buduć manjka uplata premije za 64. i 65. godinu), na temelju 4. 5. i 6. diela 70 for. buduć je već navršenom 62 godinom za V. dojni razred propisanih 25 premija uplatio.)

Da je slučaj nemoćnosti pako u 65. godini (navršenom 64. godinom) nastupio, dobio bi isti član kao obiskrbnu rentu

$$\begin{array}{l} \text{na temelju prva 3 diela po 80 for.} = 240 \text{ for.} \\ \text{na } " \text{ druga 3 } " \text{, } 70 \text{ " } = 210 \text{ for.} \\ \hline \text{ukupno } = 450 \text{ for.} \end{array}$$

buduć je to doba sve propisane premije uplatio.

9. primjer. Neki vlastelin hoće da osigura svojem 33 godišnjem činovniku prava člana II. dobnog razreda uz upлату premija, odgovarajućih IV. razredu, u koji isti činovnik po svojoj dobi spada.

U ovom slučaju obračunava se po postojećih pravilih zavoda nadopunjak, što ga dotični vlastelin za svojeg činovnika platiti ima, na 36 for. 42 novč. uz odpadajući prinos za osam godišnje upravne troškove. Za ostatak uplatnog roka od 22 godine plaća isti činovnik redovitu premiju IV. dobnog razreda iznosom od godišnjih 10 for. po dionici.

10. primjer. Ako bi pako isti vlastelin hotio tome svome činovniku pribaviti pravo, da mjesto premija IV. dobnog razreda plaća samo premije normalnog dobnog razreda (II. razreda), naime godišnjih 7 for. po dionici, — onda bi se uplatiti imajući nadopunjak obračunao na 84 for. 08 novč. i godišnje upravne troškove. Nakon ovog nadopunjjenja dužan je dotični činovnik za dalnje 22 godine plaćati samo godišnju premiju od 7 for. po dionici.

B.) Pogrebna blagajna.

(blagajna za osiguranje pogrebnih troškova.)

Svrha ove blagajne je, da svojim članovom omogući, da si za slučaj smrti ili smrti svojih pripadnika (članova obitelji) mogu osigurati stanovitu novčanu pripomoć za pokriće pogrebnih troškova.

Najviši iznos osigurati mogućih dionica je 50 for., a svaki član može si osigurati najedanput ili postepeno do četiri takove. Osigurani nesmiju biti mlađi od 18, a niti stariji od 50 godina. Pričekna doba (karencija) traje pol godine.

Iznos premija, kao i uplatni rok ravnala se polag toga, da li član osigurava pogrebninu za slučaj svoje smrti ili za slučaj smrti pripadnika svoje obi-

telji. U prvom slučaju dužan je isti plaćati premije do navršene 65. godine, odnosno do časa nastupivše nemoćnosti (Invalidität), a u drugom slučaju do smrti osiguranog člana obitelji. Ako netko dobrovoljno prestane biti članom ove blagajne ili kao takav izključen bude, ne može zahtjevati, da mu se uplaćene premije povrate.

Prestane li isti uplatom premija bez da kani iz društvene sveze izstupiti, ograničuje se njegovo pravo samo na iznos uplaćenih premija.

Osim premija, što ćemo ih u slijedećih tabela I. i II. navesti, dužan je svaki član platiti jedan forint u ime upisnine, a ako nije članom mirovinske blagajne, osim toga još i godišnji prinos od jedne forinte za pripomoćnu zakladu i stanovitu svotu za podmirbu upravnih troškova, koja je za prvu godinu sa 40 novč. po dionici ustanovljena.

Premije dužni su članovi unapred u podpunom godišnjem iznosu plaćati, nu može se dozvoliti odplata istih i u četvrtgodišnjih obrocih uz naknadu 4% zateznih kamata.

Za obračun premija služe slijedeće dvie tabele, i to:

Tabela I.

za osiguranje pogrebnine za slučaj smrti osiguranog člana.

D o b n i r a z r e d	Godišnja premija		Pogrebnina po dionici	
	for.	nč.	for.	nč.
I. od 17. do uključivo 20. godine života	—	80		
II. od 21. do uključivo 25. godine života	1	—		
III. od 26. do uključivo 30. godine života	1	20		
IV. od 31. do uključivo 35. godine života	1	40		
V. od 36. do uključivo 40. godine života	1	70		
VI. od 41. do uključivo 45. godine života	2	40		
VII. od 46. do uključivo 50. godine života	3	20		

Tabela II.

za osiguranje pogrebnine za slučaj smrti kojeg člana obitelji.

D o b n i r a z r e d	Godišnja premija		Pogrebnina po dionici	
	for.	nč.	for.	nč.
I. od 17. do uključivo 20. godine života	—	75		
II. od 21. do uključivo 25. godine života	—	80		
III. od 26. do uključivo 30. godine života	—	95		
IV. od 31. do uključivo 35. godine života	1	15		
V. od 36. do uključivo 40. godine života	1	40		
VI. od 41. do uključivo 45. godine života	1	70		
VII. od 46. do uključivo 50. godine života	2	—		

Tako na pr. imade netko, tko je postao članom ove blagajne navršenom 22. godinom, plaćati zato po tabeli I. godišnju premiju od 1 for. za jedan osigurani dio pogrebnine. Ako osigura isti posle godine dana, dakle navršenom 23. godinom još jedan dio, onda ima plaćati za isti i drugu godišnju premiju, koja polag iste tabele takodjer 1 for. iznaša.

Ako je taj član za obadva diela redovito plaćao premije do navršene 65. godine, onda je dužna pogrebna blagajna u slučaju njegove smrti izplatiti njegovim nasljednikom podpunu osiguranu pogrebninu od 100 for.

Osigura li isti član u svojoj 31. godini (navršenom 30. godinom) jedan dio pogrebnine i za svoju 20 godišnju ženu, to imade za taj dio po tabeli II. plaćati godišnju premiju povog dobnog razreda u iznosu od 75 novč., te dobiva u slučaju ženine smrti pogrebninu od 50 for. Umre li on prije, dobiva njegova žena za njega osiguranu pogrebninu od 100 for.

Prestane li taj član uplatom premija navršenom 40. godinom, to je isti uplatio:

za sebe — za prvi osigurani dio (od 22.—40. god.) 18 premija po

1 for.	18 for.
a za drugi osigurani dio (od 23.—40. god.) 17 premija po 1 for. . .	17 for.
Ukupno . . 35 for.	

a za ženu — (od 30.—40. godine) 10 premija po 75 novč. . 7 for. 50 nč., te se prema tomu reducira iznos pogrebnina za slučaj njegove smrti na 35 for., a za slučaj ženine smrti na 7 for. 50 nč.

Zaključujući ovu razpravu i želeći novom osigurajućem zavodu svaki napredak, želimo još i to, da osnutak istoga neostane bez blagotvornog uticaja na službodavce, koji su pozvani, da se pobrinu za obskrbu svojih činovnika, kao i na činovnike sâme, kojima nalaže sveta dužnost, da kao otri obitelji sebi i svojim obezbiedjenu budućnost osiguraju.

Odgovor na članak g. M. Puka u br. 4. „Šum. lista“ od t. g.

Ponajprije neka mi štovani čitatelji oproste, što je ovo već peti članak o themi „praktična uporaba trigonometrije“, tim više, što je razprava zašla na polje, koje sa praktičnom trigonometrijom nema nikakovoga posla, a to je način proračunavanja geometrijskih funkcija. Nu sastavak gosp. M. Puka — koji je prvi prešao na to polje — prinudjuje me, da se po drugi put latim pera, nu obećajem biti po mogućnosti što kraći. Gosp. Puk tvrdi, da sam ga mjestimice krivo shvatio, te nadalje, da su formule, koje on u br. 1. t. g. naveo, jednostavnije i svrsi shodnije, nego one po meni u br. 2. spomenute.

Ponajprije iztiče g. Puk, da on nije iz već više puta spomenutoga stavka g. D. K.: „Nu na točnosti ne samo da ništa nedobijemo“ i t. d., već iz okol-

nosti, što g. D. K. ne spominje izvora svojih tablica, deducirao, da je g. D. K. iste sam proračunao, te tvrdi, da je gosp. D. K. bila svakako dužnost navesti provenienciju svojih tablica. G. Puk bo smatra svaki literarni rad, kojeg tko publicira, a da ne spominje vrela, stečevinom i vlastničtvom autora. Na to mi je odgovoriti, da je za stvar skroz irrelevantno, od kuda je g. Puk spomenuto deducirao, ali da se svakomu, koji znade, da je tomu već blizu 200 godina, što su logarithmičke i trigonometrijske skrižaljke proračunane, te da obstoji bezbroj izdanja, mora spomenuta dedukcija g. Puka pričinjati čudnom, skoro nepojmivom. Spomenuti princip g. Puka glede literarnog rada liep je i hvale-vredan, nu nije mu mesta kod navadjanja matematičkih formula ili konstanta. Konsekventno prema tomu morao bi i g. Puk kod formula, koje rabi, takodjer citirati vrela Usuprot je običaj, da se u matematičkim razpravah samo one zasade ili formule, koje su originalne, dakle duševna stečevina autora (treba razlikovati izmedju duševne stečevine i autorskog prava na koji članak) kao takove izrično napominju. S toga držim, da g. D. K. nije trebao napominjati ono, što se samo sobom razumije, da je naime svoje skrižaljke crpio iz kakovih logarithmičko-trigonometrijskih tablica. Nadalje se g. Puk čudi, da sam tumačio razlog, zašto se po g. D. K. navedene vrednosti za $\sin 15^\circ$ i $\cos 15^\circ$ u petoj desetini razilaze od vrednosti, koje je g. Puk proračunao, dočito uzeo iz Veginih tablica, te kaže, da nije nigdje izrazio kakvu sumnju, da mu je ta stvar nejasna ili nedokučiva. Na to mi je odgovoriti, da sam se upravo za to, jer sam podpuno uvjeren, da je g. Puku poznat razlog toga nesuglasja, morao čuditi, da ga u svojem članku u broju 1. nije odmah i naveo. Pošto to gosp. Puk nije učinio, uzeo sam si ja tu slobodu, da nebi koji od gg. čitaoca u istinu pomislio, da su brojevi g. D. K. pogrešni. Reći će tko, da su to malenkosti, nu g. Puk uzeo je upravo takove malenkosti povodom, da tumači proračunavanje goniometrijskih funkcija, što sa praktičnom trigonometrijom ne ima nikakovoga posla. Sa matematičkoga gledišta pako taj dio njegove razprave ne iznosi ništa novoga na vidjelo, jer su to sve stvari, koje se nalaze u svakoj ovećoj algebarskoj analysi.

Nadalje tvrdi g. Puk, da su po njem navedene formule

$$\sin 15^\circ = \frac{1}{2} \sqrt{2 - \sqrt{3}} \quad \sin 7^\circ 30' = \frac{1}{2} \sqrt{2 - \sqrt{2 - \sqrt{3}}}$$

i t. d. (na str. 10) sgodnije za proračunavanje, jer se razabire zakon, po kojem su sagradjene, te jer uvjetuju laglje numeričke račune, nego one po meni navedene. G. Puk je medjutim pregledao, da te po njemu navedene formule trpe na malom nedostatku, koji njihovu uporabu čini posve isulornom. Taj je nedostatak, da pomoću tih formula, putem kako ga navadja g. P. u obće nemožemo tablicu trigonometrijskih funkcija u skoku od 1' ili od 10' ni proračunati.

G. Puk izveo je postepeno razpolavljanje kuta od 30° do $3^\circ 45'$, te onda kaže, da se ovo ima nastaviti, dok se ne dodje do sinusa i cosinusa od 1 minute. (Str. 10 redak 12. odozgor) Nastavimo li pako taj postupak, to ćemo dobiti funkcije kuteva: $1^\circ 52' 30''$; $56' 15''$; $28' 7.5''$; $14' 3' 75''$ i t. d. iz čega se

vidi, da tim putem nećemo doći do sinusa jedne minute. Pošto se dakle te formule nemogu ni rabiti u svrhu, koju bi g. P. njima htio postignuti, odpada i svaki razlog razpravljati o možebitnih kakovih prednostih kod numeričkoga proračunavanja. Samo mimogredno napominjem, da bi n. pr. za proračunanje sin 7. 1·8° po formuli g. Puka morali izvesti devet succesivnih razkorenitba, dočim rješitba kubične jednačbe Cardanovom formulom uvjetuje tri, a Newtonovom methodom ili regulom falsi nijednu razkorenitbu.

Ja sam u ostalom već u svom prvom članku iztaknuo, da po meni navedenoj (a ne „mojoj“) i svim sličnim methodam neppisujem nikakove praktične važnosti. Na str. 65 red 2. odozgor kažem naime: „Ipak moram opaziti, da bi za zbiljno proračunavanje goniometričkih funkcija rabili samo poznati bezkonačni nizovi, koje i gosp. P. navadja“. Nadalje str. 65 red 17. odozgor: „Razumije se, da se neće nitko tim načinom poslužiti. Ovakovi primjeri imaju samo donjekle didaktičnu vrednost, da se učeniku predoči, kako bi se goniometričke funkcije mogle i elementarnim načinom proračunati.“

Kod zbiljnog proračunavanja kakovih god transcedentnih (dakle i goniometričkih) funkcija jedini je praktični put, da se funkcija pretvorи u konvergentni niz argumenta, pa da se pomoću niza proračuna toliko vrednostih, da dvie susjedne možemo bez osjetljive pogreške smatrati članovima arithmetičkog niza prvoga reda. Međuvrednosti pronadju se onda interpelacijom.

Pošto scienim, da sam tim sasvim obrazložio izpravnost svojih navoda u br. 2., držim i ja za posve suvišno o tom dalje razpravljati, te s moje strane ovime završujem tu polemiku.

Drag. pl. Šram.

LISTAK

Osobne vesti.

Imenovanje. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Daljmacije izvolio je imenovati šum. pristava I. banske imovne obćine Vjekoslava Sutlića kot. šumarom kod slunjske imovne obćine sa sustavnimi berivi.

Umro. U Beču umro je od kapi 22. veljače t. g. Johan Salzer, c. kr. ministarjalni savjetnik u ministarstvu za poljodjelstvo u 55 godini svoga života.

Pokojnikovo ime znači nova epoka u povjesti austrijskog šumarstva, jer je on zasnovatelj nove organizacije državnog šumskog čuvarstva i uredjenja službe za zgradnju brijaca.

Pokojni Salzer služio je njeko vrieme i u našoj domovini, pa je dostojno, da se i našim čitateljem predoči blagotvorno djelovanje toga zasluznoga muža na polju šumarstva u obće.

Rodjen god. 1840. u Pragu, svršio je Salzer u rodnom gradu sve gimnazijalne nauke god. 1889 s odličnim uspjehom, a nakon probavljenе praktične službe na dobru Poděbrad u Českoj stupio je tada u državnu službu.

Povodom organizacije šumarske službe u bivšoj vojnoj krajini stupio je Salzer 26. travnja 1860. u podčastničkom činu u rumujsko-banatsku pukovniju, a poslije položenog državnog šum. izpita bje imenovan c. kr. šum. vježbenikom, te povremeno služio kod vojnog zapovjedništva u Temešvaru i u rumunjsko banatskoj satniji, gdje je 13. veljače 1861. imenovan šumarom III. razr. Nakon toga premjestili ga k otočkoj pukovniji u mjesto Jablanac.

Ovdje je imao prvi put priliku, da rađi na pošumljivanju kraških goljetih.

Od onud premjestaše ga k petrovaradinskoj pukovniji u svojstvu povjerenika za uredjenje šuma, te je ovdje za dve godine dovršio gospodarstvenu osnovu za opredijeljeno mu područje. Poslije stupio je kao šumar u civilnu drž. službu na zakladno-naukovno dobro Kostanjevica (Landstrass), gdje je 4 godine probavio, te je god. 1867. imenovan gradjevnim mjernikom i šum. procjeniteljem na držav. dobru u Fužini.

God. 1870. bje imenovan šum. procjenbenim izvrstiteljem za okruglje Celje u Štajerskoj, a od onud došao je kao procjenbeni povjerenik k namjestničtvu u Grac.

U mjesecu rujnu g. 1873. bje imenovan zemalj. šumarskim nadzornikom za Kranjsku, a od onud ode u istom svojstvu u Trst, gdje je za kratko vrieme imenovan šumarskim savjetnikom.

Salzer došao je god. 1877. uslied nastale službene izmjene opetovanu u Ljubljani, a god. 1878. bje već imenovan šum. nadsavjetnikom i šum. konsulentom u odjelu I. kod ministarstva za poljodjelstvo u Beču.

Ovdje je zasluzni pokojnik razvio sve svoje duševne sposobnosti na ravnik šumarskoga u obće, a imenito bio je osobnim svojim organizatornim darom izvrstan savjetitelj u poslovih za uredjenje politič. šum. službe.

Za vrieme silne poplave god. 1882., koja je ogromne štete naniela u Koruškoj i Tirolu, uslied česa se je pristupilo k organizaciji o uredjenju bujica u Austriji, preuzeo je pokojni Salzer u proljeću god. 1884. u družtvu od više stručnjaka naučno putovanje u bujično područje u Franceskoj, da ondje vidi i prouči sve načine zagradjivanja bujica. Povrativ se od onud natrag, započeo je svoj rād na organizaciji službe za zagradjivanje bujica novim smjerom, te je u istom poslu i referat preuzeo.

Za njegovo uspješno djelovanje na tom polju odlikovan bje pok. Salzer g. 1886. naslovom i činom ministerijalnog savjetnika, a god. 1890. postao je ministerijalnim savjetnikom extra statum, dočim mu je god. 1892. podieljen vitežki red Lepoldova reda uz oprost pristojbe.

Njegova obsežna organizatorna i administrativna radinost proširila je njegov djelokrug sve više, te je čvrstim svojim nastojanjem izvojšio ustrojenje pod njegovim vodstvom posebnog odsjeka, u čiji je djelokrug spadao tehnički dio šumarskog redarstva i zagradjivanje bujica; nadalje osoblje šum. tehničara političke uprave, provedba ministerijalne naredbe od 11. veljače 1889. za držav. šum. izpiti i statistika o šumarstvu i lovstvu. Uslied ovakovog položaja mogao je pokojnik sve pokrajine austrijske proputovati, te odnošaje i potrebe proučiti, a to tim laglje, što je pokojnik skoro sve jezike dotočnih pokrajina dobro poznavao.

Pokojnikovo djelovanje na stručnom polju tako je mnogobrojno i obsežno, da bi se o tom dalo mnogo pisati.

Nedavno objelodanjeno djelo: „Die Wildbachverbaung in den Jahren 1883—1894“, izdano po ministarstvu za poljodjelstvo u Beču, očitim je dokazom, kolikim je uspjehom okrunjeno revnovanje Salzerovo oko unapredjenja ove posebne grane šumarskoga.

Organizacija šumsko-tehničke službe kod političke uprave i uspjesi, koji su tom organizacijom polučeni; uredjenje i pošumljenje goljetih u kraškom području, osiguranje šumskog posjeda pomoćju konkretnim odnošajem upriličenih zemaljskih zakona i t. d. jesu takodjer temeljne radnje neumornog nastojanja pokojnog Salzera. Osim toga sudjelovao je kod mnogobrojnih izložba tako revno, da je prigodom bečke izložbe god. 1890. za stečene zasluge zadobio previšnje priznanje.

Pokojnik bio je utanoč napornog službenog poslovanja još i član raznih društava. On je bio predsjednik god. 1875. ustrojenog kranjsko-primorskog šum. društva, te urednik časopisa ovoga društva; nadalje začastnim članom štajersko-koruškog šum. društva kao takodjer i članom austr. ugar. društva dryotržaca i t. d. i t. d.

Osim njegovih radnja u časopisu kranjsko-primorskog šum. društva tiskane su njegove radnje i u Mainz'sche Taschenausgabe pod nadpisom: „Gesetze, betreffend das Forstwesen und den Forstschutz“ (Beč 1885. i 1890.) odnosno: „Gesetze, betreffend Jagd, Vogelschutz und Fischerei“ (Beč 1885. i 1891).

Pokojnika hvališe ne samo kao stručnjaka, nego i kao plemenita muža, koji je radi svoje dobrote predobio za sebe svakoga, koji se je prvi put s njim upoznao. Osobito bio je blagi predstojnik podredjenom činovničtvu, koje ga je darovi priznanja i štovanja u više prigoda odlikovalo.

Štujući mi hrvatski šumari takovog odličnog muža, radećeg na procvat šumarske znanosti u obće, žalimo takodjer preranu smrt toga marnika, pa mu bila lahka zemlja!

Društvene vesti.

Zapisnik sjednice upravljujućeg odbora hrv. slav. šumarskog društva, obdržane 8. prosinca 1894. u sgradici Markov trg br. 3. pod predsjedanjem predsjednika društva velem gospod. Ferde Zikmundowskoga i u prisutnosti gg. odbornika M. Vrbanića, R. Fischbacha Bogoslava Hajeka star., Drag. Laksara, Vatroslava Račkoga, Ivana Partaša i zamjenika tajnikova Andrije Borošića

Predmeti viečanja.

Točka 1. Tajnik čita zapisnik odborske sjednice od 23. rujna 1894. ovjerovljenja radi.

Nakon pročitanja upitnog zapisnika bje isti bez primjetbe ovjerovljen po p. n. gg. Miji Vrbaniću i Robertu Fischbachu.

Točka 2. Predsjednik prioběuje, da je povodom toga, što je urednik „Šum. lista“ i bivši zamjenik odbora p. n. g. Vilim Dojković čast urednika položio, pozvao društvenoga tajnika p. n. g. Vatroslava Račkoga, da preuzme uredovanje društvenoga časopisa, a novo izabranoga odbornika p. n. g. A. Borošića, da preuzme vodjenje tajničkih posala, — koja su se obojica njegovu pozivu odazvala, te stavlja na dnevni red izbor urednika „Šum. lista“ u smislu zaključka upravljujućeg odbora od 23. rujna t. g. točka 4., primjećujući podjedno, da je g. odbornik Kozarac glede ove točke podnio pismeno svoje mnjenje, te poziva zamjenika tajnikova, da pročita odnosni dopis g. odb. Kozarca, koji smjera tamo, da se izaberu dva usednika, od kojih svakako da bude jedan profesor šumarstva na gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima.

Nakon kratke razprave usvojena je odredba g. predsjednika, učinjena glede uredničtva „Šum. lista“ i vodjenja tajničkih posala i zaključeno, da se pri tom ostane do dalnje odluke. Uslijed toga zamoljena su prisutna gg. odbornici V. Rački i A. Borošić, da i nadalje vode odnosno poslove, čemu se ovi odazvase.

Točka 3. Predsjednik prioběuje, da je privremeni urednik „Šum. lista“ g. V. Rački predložio program za izdavanje „Lugarskoga viestnika“ kao prilog k „Šum. listu“ i da je g. odbornik Kozarac na ovu točku dnevnog reda takodjer podnio pismeno svoje mnjenje. Otvarajući razpravu o tom predmetu, poziva zamjenika tajnikova, da pročita mnjenje g. Kozarca i naglašuje, da bi sa izdavanjem „Lugarskog viestnika“ svakako od 1. siječnja 1895. početi moralo zato, što društvo u tu svrhu uživa primjerenu podporu zemlje.

Upravljujući odbor prihvata po g. uredniku Račkom predloženi oblik i obseg „Lugarskog viestnika“ uz dodatak, da izdavanje ovoga nesmije više stojati od

400 for. godišnje. — List se ima izdavati mjesечно, a ne mora sadržavati sve točke predloženoga programa. Glede izdavanja zaključuje odbor, da se ima početi sa 1. siječnjem god. 1895., pošto je dovoljno materijala pribrano. — Ujedno je pozvan urednik „Šumarskog lista“, da dade ovaj program u družvenom časopisu oglasiti za ravnjanje gg. članovom i suradnikom.

Točka 4. Predsjednik priobćuje, da je Njegova Preuzvišenost ban pozvao svojom naredbom od 3/12. broj 4411 upravljujući odbor, da izabere jednog člana, koji će zastupati šumarsko društvo u zemaljskom izložbenom odboru za obdržavanje tisućgodišnje zemaljske izložbe kraljevine Ugarske god. 1896. u Budimpešti.

Upravljujući odbor izabrao je na predlog odbornika g. Laksara jednoglasno za zastupnika družvenoga predsjednika velem. gosp. Ferdu Zikmundowskoga, a njegovim zamjenikom I. družvenog podpredsjednika g. Miju Urbanića.

Točka 5. Tajnik čita dopis g. Josipa Ettingera, umirovljenog kr. katastr. šum. nadzornika u Zagrebu, upravljen na predsjedništvo društva, kojim moli, da se pospješi ocjena njegova rukopisa „Lovdžija“ i da se on obaviesti, da li društvo kani taj rukopis u vlastitoj nakladi tiskati da'.

Nakon očitovanja g. odb. Partaša na pročitani dopis g. Ettingera zaključuje upravljujući odbor, neka se g. Ettinger obaviesti, da će se konačni zaključak glede njegova rukopisa „Lovdžija“ stvoriti onda, kada ovaj po g. prof. Partašu ocijenjen i po visokoj kr. zem. vlasti družtvu povraćen bude, a podjedno se zaključuje, da mu se tom prilikom spočitne nedostojan način pisanja, kojim je u svomu dopisu napao gosp. odbornike Partaša.

Točka 6. Gosp. predsjednik predlaže cjenik uvrstbine za oglase u „Šumarskom listu“, sastavljen po uredniku g. Račkomu.

Upravljujući odbor prihvata predloženi mu cjenik, te zaključuje, da se isti oglasi u „Šum. listu“, a da se pozovu oni, kojim su oglasi do sada u „Šum. listu“ uvršteni bili, neka naknadno prema prihvaćenom cjeniku uvrstbinu uplate, a da se u buduće ima uvrstbina uviek unapred platiti, a inače oglas u „Šum. listu“ ne uvrstiti.

Točka 7. Tajnik čita dopis hrvatskoga farmaceutskoga društva „Aesculap“ u Zagrebu, kojim se zahvaljuje za bezplatno šiljanje „Šum. lista“ i moli nadalje za tu pogodnost.

Uzima se na znanje i zaključuje, da se družveni časopis i nadalje spomenutom družtvu bezplatno dostavlja.

Točka 8. Tajnik izvješćuje, da je gosp. odbornik Julio Vranićar, kr. župan, šum. nadz. u Gospicu podnio pismeni predlog, neka bi se posređovalo, da šumarski činovnici mogu doći do slike vel. gosp. kr. odsječnog savjetnika i zem. šum. izvjestitelja Ferde Zikmundowskoga, kojom bi mogli uresiti svoje uredovne sobe.

Pod predsjedanjem I. družvenoga podpredsjednika pog. gosp. Mije Urbanića zaključuje upravljujući odbor, da se zamoli družveni predsjednik i kr. odsječni savjetnik vel. g. Ferdo Zikmundowsky, neka bi družtvu ustupio svoju sliku, prema kojoj će se imati u velikom formatu veća zaliha slika izraditi dati u vlastitoj nakladi družtva i uz primjerenu cenu članovom izdavati. — Družvenom tajniku i uredniku „Šum. lista“ prepušta se, da u tom pogledu potrebite dalnje korake preduzmu.

Točka 9. Gos. predsjednik predlaže stigavše na družtvu molbe za podporu i to:

- a) Udove šumara Milke Gürler,
- b) udove nadlugaru Milice Petrović iz Klasnića,
- c) Marije udove Furlan iz Križeveca.

Zaključuje se, da se gospodji udovi Milki Gürler podieli iz družvene pripomoćne zaklade podpora od 20 for., a udovi Milici Petrović svota 20 for. iz družvenih sredstava, koja je prema proračunu za god. 1894., prihvaćenom po glavnoj skupštini, još razpoloživa. — Osim toga bude zaključeno na predlog g. odb. Partaša, da se

udovi iza pokojnog kr. žup. nadšumara Furlana obzirom na podnešenu njenu molbu i na njezin vrlo oskudan život dade iz razpoloživih prihoda pripomoćne zaklade za god. 1894. podpora od 50 for., pošto je njezin pokojni suprug bio članom te zaklade.

Točka 10. Bugarski list „Novo Zemljedjelje“, izlazeći polumjesečno u Sofiji moli, da mu se šalje Šum. list“ u zamjenu. Molba se usvaja.

Točka 11. Tajnik čita izkaz članova, koji su prijavili svoj izstup iz društva koncem god. 1894. i to: članovi I. raz. Mirko Klokočević i Dragutin Boor. — Članovi II. raz. Ivan Babić, Stjepan Ogrizović, Mile Vukadinović, Nikola Šorak i Ačim Komljević, potonji s razloga, što dobiva nereditivo „Šum. list.“

Uzima se na znanje, a glede člana II. raz. Komljevića zaključuje se, da se obavesti, da se je društvena uprava pobrinula za redoviti odpravak „Šum. lista.“

Točka 12. Tajnik čita izkaz onih članova, koji su najavili svoj pristup u društvo iza posliednje odborske sjednice od 23/9. 1894., i to članovi I. razreda:

Demetrović Juraj, kot. šumar u Stubici.

Kao članovi II. razreda: Škrlin Stefan, Zagmešter Petar, Petolas Jakob, Boč Andro, Vori Benko, Pucko Martin, Gjurin Nikola, Škripal Valent, svi lugari občinski, spadajući šumskomu kotaru gr. Stubica; nadalje, Klobučar Joso, Bogić Šime, Smolčić Joso, Murgić Franjo svi kotarske šumarije Perušić otočke imovne občine.

Najavljeni članovi primaju se u društvo.

Točka 13. Tajnik izvješćeće, da su predsjednik I. ban. imov. občine g. Brkić i akcесista Mravunac pripozlali poštanskom naputnicom od 11/11. t. g. zajedno 6 for., kojom bi svatom članarinu i upisninu podpuno za god. 1894. podmirili, nu mole, da im se za g. 1894. uplaćena članarina prenese za g. 1895., jer da nisu dobili niti jednog broja „Šum. lista“ od g. 1894. Isti su primljeni u društvo u sjednici upravljućeg odbora od 6/5. 1894. Točka 14. — Šumarski listovi odpremljeni su im naknadno počam mjeseca srpnja dalje. — Stoga se predlaže, da im se od uplaćene članarne prenese polovica za god. 1895.

Lugari koreničke šumarije otočke imovne občine: Dane Delić, Stojan Drakulić, Nikola Šimunić, Bude Kovačević, Bude Šever i Mate Pleša, primljeni su takodjer u društvo tekar u sjednici od 1/10. 1894., a Šum. list poslan im je naknadno za pol godine. Predlaže se stoga, da plate članarinu samo za pol godine.

Upravljući odbor prihvata predlog tajnika.

Točka 14. Tajnik izvješćeće, da su umrli sliedeći članovi društva, koji svoju članarinu namirili nisu, i to: član I. razr. Koharović Slavoljub, duguje za god. 1889. do 1893. 22 for., članovi II. razr. Nikola Marković, Ivan Someršić, lugari otočke imov. obč., svaki duguje za g. 1893. 2 for., Suvaković Stevan, lugar petrovaradinske imov. občine, duguje za god. 1893. 2 for. Nadalje neutjeriva je društvena tražbina od Feichtera Franje, upravitelja dobra u Klemenovu u iznosu od 5 for. naime članarina za god. 1892 pošto je odputovao, a nezna se kamo.

Upravljući odbor zaključuje, da se ove tražbine brišu.

Točka 15. Tajnik izvješćeće, da je član I. razreda Markoš Dragutin, vlastelinski providnik u Budjanovei vratio „Šum. list“ za mjesec prosinac 1894.

Isti je namirio stari dug, nu nije još namirio članarine za god. 1894. Predlaže se s toga, da se iz društva briše.

Zaključuje se, da se član I. razr. Markos Dragutin briše iz društva i pozove, da članarinu za g. 1894. namiri.

Točka 16. Tajnik izvješćeće glede zaostalih društvenih tražbina na članarini iz prijašnjih godina, da je od staroga duga na članarini I. razr., koji je iznašao ukupno 1113 for. 91 novč. što uplaćeno, a što odpisano 725 for. 90 novč., ostaje s toga još na dugu 388 for. 01 novč., a od od prvobitnoga duga na članarini II. razreda u iznosu od 475 for., uplaćeno je i odpisano 152 for., ostaje s toga još na dugu 323 for.

A pošto je upravljujući odbor u svojoj sjednici od 1. rujna 1894. pod toč. 25. zaključio, da se dužnici utuže, to predlaže tajnik obzirom na to, da su неки članovi jedan dio duga podmirili, te se je nadati, da će i ostatak uplatiti, da se samo oni članovi sudbeno utuže, koji na račun svoga staroga duga baš ništa uplatili nisu.

Nadalje predlaže, da se odpišu dugovine slijedećim članovom I. razreda, jer neima izgleda, da bi se od istih družtvene tražbine utjerati mogle:

Ivanu Stojanoviću sa 13 for. 60 novč., Mani Branu sa 20 for., Eugenu Dobijašu sa 15 for., Ivanu Felderbaru sa 15 for., Jovanu Jekiću sa 15 for., Dragutinu Kafti sa 30 for.

Upravljujući odbor usvaja predlog tajnika.

Točka 17. Predsjednik priobćuje, da je u zemaljskom proračunu za g. 1895. uvrštena podrpora za hrv.-slav. šumarsko družtvo u iznosu od 600 fr., mjesto dosadanjih 400 fr., a da je nade, da će i pojedine imovne obćine povisiti svoju pripomoć, što ju družtvu godimice pružaju, a tim i podići družtveni prihod u god. 1895.

Upravljujući odbor uzima izjavu predsjednika na ugodno znanje.

Točka 18 G. odbornik Dragutin Laksar stavlja slijedeći predlog :

Obzirom na to, što po sadanjo tekstaciji §. 14. zakona od 22. siječnja 1894. kojim se uređuje šumska-tehnička služba kod političke uprave u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, mogu slušatelji domaćega šumarskoga zavoda u Križeveih polučiti za vrieme od 10 godina, od kako je ovaj zakon u kriest postupio, samo službovno mjesto u X. dnevnom razredu, a nakon toga se u obće u zemaljsku službu primati neće, neka se stvari zaključak, da se šumarsko družtvo predstavkom obrati na vis. kr. zemalj. vladu sa zamolbom, da bi vis. kr. zemalj. vlasti ovaj §. zakona preinačila tamo, da slušatelji križevačkog zavoda mogu za vrieme od 10 godina, od kako je zakon u kriest postupio, polučiti u zemaljskoj službi ne samo mjesto u X., nego i u viših dnevnih razredih.

Nakon kratke zazprave zaključuje se, da g. odbornik Laksar u slijedeći odborskoj sjednici podnese u tom pogledu svoj pismeni i obrazloženi predlog, nakon česa će se konačno odluka stvoriti.

Pošto bjež tim dnevni red ove sjednice izerpljen, bude ista zaključena i nazočni zapisnik u sjednici od 24. ožujka 1895. pročitan, ovjerovljen i podписан.

Zakoni i normativne naredbe.

Šumske i poljske štete medju potajno razdieljenim zadružarima. Odpis kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 10. ožujka 1895. br. 55.092. upravljen na sve kr. županijske oblasti i gradska poglavarstva.

„Ponovno se dogodilo, da su kr. zemalj. ovoj vlasti, odjelu za unutarnje poslove, stigli putem predstavaka i pritužba razpravni spisi, iz kojih proizlazi, da obć. poglavarstva i kr. kotarske oblasti prosudjuju dogodivše se medju potajno podieljenim zadružarima na razdieljenim medju njima parcelama poljske ili šumske štete po §. 26. 27. i 28. z. o. z. i §. 16. prov. naredbe k z. o. z., uzimajući ih u razpravu kao zadružne razmirice.

S razloga, što niti zadružni zakon niti provedbena k njemu naredba ne ustanovljuju, da bi spomenuti gore prekršaji spadali medju zadružne razmirice, kako to uz prekršaje kućnoga zapta određuju za uvrijeđe poštenja i laglje tjelesne povrijeđe i smetanje posjeda; — s razloga, što subsumiranje poljske ili šumske štete pod pojmom zadružne razmirice svakako bi prije svega predmievalo zajedničko gospodarenje i kućanstvo, dotično posjedovno zajedinstvo, česa kod potajno podieljenih zadružara glede podieljenoga dobra ne ima, a za tim s razloga, što se pod zadružne razmirice mogu samo takovi prekršaji u smislu zadr. zakona subsumirati, koji se ne proganjaju ureda radi, već samo na zahtjev kućegospodara ili zadružara, dočim se poljske ili šumske

štete po propisima specijalnih zakona, netangiranih zakonom o zadrugah, proganjaju ne samo na zahtjev oštećene stranke, već i na temelju uredovne prijave; napokon s razloga, što se gore iztaknutim postupkom prema netom izvedenom zakonskom smislu vredaju takodjer propisi nadležnosti, te se kod šumskih šteta u obće, a kod poljskih iznad 50 for. prekršaj razpravlja pred občinom, dakle nenađežnim mjestom, a ujedno se strankama suzuje pravna dobrobit u molbenom tečaju, — nalazi kr. zem. vlada za unutarnje poslove, uputiti niže oblasti, da se u smislu postojećih zakonskih propisa poljske ili šumske štete, dogodivše se medju potajno podijeljenim zadružarima na parcelama medju njima prije 1. siječnja 1890. potajno razdieljenim, nemaju smatrati zadružnim razmircama, već običnim poljsko odnosno šumsko-redarstvenim prekršajima, pa se naredjuje, da se u takovim slučajevima ne smije uredovati po propisima i na temelju §. 26., 27. i 28. z. o z. i §. 16. provedbene naredbe k z. o z. već se moraju uporabiti propisi postojećih zakona i naredaba o poljskom i šumskom redarstvu, te upriličiti postupak i uredovanje, određeno spomenutim zakonima.

Ova se naredba mora uvrstiti u zbirku normalija.“

Doznačivanje liesa u pravo doba za takove objekte, za koje su imovne obćine bivše krajine dužne dati gradju bezplatno. Kr. zemaljska vlada, odjel za unutanje poslove, izdala je naredbu od 3. travnja t. g. pod br. 42724 ex 1894. doslovce slijedećega sadržaja:

„Povodom tim, što neke kotarske oblasti i občinska poglavarstva prekasno dolaze s molbami radi doznake potrebne gradje u šumah imovnih obćina bivše krajine za popravak i novogradnje mostova i propustih nalazeći se na prijašnjih občinskih, a sada u mrežu zemaljskih cestah uvrštenih, kao i na sadanjih občinskih cestah, to ima kr. županijska oblast dotične kr. kot. oblasti i obćine upozoriti na slijedeći postupak:

Da se u buduće u pravo doba doznači gradjevno drvo, potrebito za takove objekte, kod kojih su imovne obćine dužne dati gradju bezplatno ili uz pol pristojbe uuždno je, da gradjevni vještaci, sastavljajući izkaze o potrebi gradjevnog drva, predlože iste najkasnije do konca svibnja svake godine za sječu u jeseni ili zimi dok sječna perioda traje bilo kod šumarijih ili gospodarstvenih uredah imovnih obćina predbilježbe radi putem kr. kotarskih oblastih, ako nije već potrebu gradjevnog drva prijavila odnosna uprava crkvena, školska ili mjestna obćina.

Ove izkaze o potrebi gradje za mostove i propuste na zemaljskih i občinskih cestah, koji su uvršteni u pravoužitni kataster imovinskih obćina, imadu se prema potrebi na licu mjesta izpitati po teh. izvjestitelju kr. županijske oblasti glede zemaljskih cestah, a po teh. izvjestitelju kr. kot. oblastih glede občinskih cestah, a u obih slučajevih u prisutnosti izaslanika dotične imovne obćine.

Jedan primjerak tako izpitanih izkaza za mostove i propuste na zemaljskih cestah imade kr. žup. oblast skupa sa troškovnici o izradbi dotične gradje i popravak mostova amo predložiti na izpitanje iz tehničkoga gledišta i osiguranja potrebitih novčanih sredstava za popravak odnosnih objektih.

Drugi primjerak upitnih izkaza ima se pripisati gospodarstvenom uredu dotične imovne obćine u svrhu uvrštenja odnosne količine drva u drvošjećnu osnovu dotične upravne godine“.

Šumarsko i gospodarsko knjižtvo.

Nedavno izašle su izpod tiska slijedeće nove knjige:

Maenner C. „Forstschutz u. Jagdschutz“, 12° (VIII 117 S.), Kaisers-lautern, C. Crusius, ciena 1·60 mrk.

Redares, M. „Die Kaninchenzucht“, 7 Aufl. 8° (VIII, 93 S.) Weimar, P. F. Voigt, ciena 1 mrk.

Askenasy, prof. dr. E. „Über das Saftsteigen“, gr. 8. (23 S.), Heidelberg, C. Winter, ciena 60 fen.

Gayer K. dr. prof. „Ueber den Femelschlag betrieb u. seine Ausgestaltung in Bayern“. gr. 8° (31 S.), Berlin, Paul Parey, ciena 62 nč.

Neumeister, Alb. u. E. Häberle „Die Holz-Architektur“ (Schluss-Lf.) gr. Fol. (10 Taf. m. 1 Bl. Text), Stuttgart, K. Wittwer, ciena 7·50 mark.

Thenius dr. Geo. „Die Harze u. ihre Produkte“ (Deren Abstammung, Gewinn. u. teh. Verwerthg.) 2 Aufl. 8° (271 S. mit 47 Abbild.), Wien A. Hartleben, ciena 3·25 mark.

Tubeuf, K. „Pflanzenkrankheiten durch kryptogame Parasiten verursacht.“ Eine Einführung in das Studium der parasitären Pilze, Spaltipilze u. Algen. Zugleich eine Anleitung zur Bekämpf. von Krankheiten der Kulturpflanzen, gr. 8° (XII 599 S. m. 306 Abbild.), Berlin, Julius Springer, ciena 17·20 mark. Reuter M. „Die Hunde-Staue u. deren Verhütung“ (Für Hundezüchter u. Besitzer bearbeitet), gr. 8° (67 S.), München, J. Schön, ciena 1 mark.

Wildbachverbaung, die, in den Jahren 1883. bis 1894. Heraugegeben von k. k. Ackerbauministerium. (Ein Quartband mit 25 Tafeln, wovon 8 zum Theil in doppeltem u. dreifachem Format) in Farben druck, 17 in Lichtdruck, Wien, ciena 8 forinti.

Sa drvarskega tržista.

Osvrt na prometne prilike sa drveninom (drvnom robom).

U zadnje vrieme počelo je nestajati golemih zaprieka prometu sa drveninom, odkad je nastupilo bolje proljetno doba.

Po viestih iz grada Rieke, dakle iz prve luke za promet sa drveninom, započela je onđe živahnija trgovina sa drvnom robom, a prema tomu mogu se i drvoržci nadati, da će do sad izradjenu drveninu dobro unovčiti.

Obzirom na pojedine vrsti drvenine bilježimo slijedeće:

Bordonali i travni. Na toj robi izerpljena je zaliha već odavno. Tečajem mjeseca travnja početi će dovažanje ovakove drvenine. Ciena je ovoj robi u Marsilju 38 franaka po m³ za bordonale, a 34 fran. po m³ za travni.

Mekana drvenina (piljena roba). Sva do sad u riečku luku dovežena mekana gradja razprodana je na jagmu. Od ovakove vrsti drvenine bila je veća količina poriekla hravatskoga, pa je održala pobjedu nad ostalom robom takove vrsti, koja je dovežena iz Kranjske i Koruške, a nješto i iz Ugarske. U riečku luku doveženo je i dosta mekane drvenine iz Dobrlina (u Bosni). Znatno sudjelovale su i dve trgov. tvrdke iz Sedmogradske, šaljući svoju mekanu robu preko Rieke. Usled nastupivšeg živahnog prometa sa mekanom drveninom nije se bojati, da će živahnost u trgovini s tom robom jenjati, pošto vanjska tržista ovakovu robu vrlo traže.

Bukovina. Ciena testona i tavoleta vrlo raste (skače). I vratila (subbio) od većih omjera traže se živahno. Sadanja zaliha, odnosno do sad izradjena bukova roba izerpljena je skoro posve, pa će tražnja za takovom robom opet prestati. S ovakovom robom poplavljaju riečku luku od skoro i Bosna, te će i za buduće bosanski promet živo uplivati na cene mekane drvenine.

Hrastovina. Zalihe na hrastovoj drvenini na Rieci posve su izerpljene. Izvoz do kolodvora, odnosno na riečku luku one hrastove robe, koja je dogotovljena u ovogodišnjoj sječnoj dobi, nije bio dosta živahan, te će se ove godine izradjena roba tekar sada početi u velike dovažati u spomenutu luku. Osobito živahno se traže hrastovi trupci.

Hrastova rezana roba. Do nedavno bio je promet sa hrastovom rezonom drveninom vrlo mlitav; nu odkad su njeki odpremnici svu zalihu na ovakovoj

robi dobrano progali, započeo je sada i na Rieci živahniji promet sa takovom drveninom. Parižke cene toj robi nijesu doduše baš utješljive; nu unatoč tomu počeli su franci kupci više tražiti hrastovu rezanu drveninu, a bečko tržiste traži i uzke odpremne popruge, kojim je cieva još i sad tvrda.

F r a n c e z k e d u ž i c e. Trženje sa ovom robom odmara se, prem se takova roba i sad ponješto odprema. U riečkoj luci ukreano je od 1 siečaja do konca ožujka t. g. 10 milijuna kom. franc. dužica.

Zadnjih dana pristale su u riečku luku dve ladje „Lay“ i „Zichy“ u svrhu nakreanja rezane dryvenine za Rouen, a sad se ukreava takodjer rezana hrastova roba na „Marie Schutt“ za Rouen.

Ciena za drvenine na jedrenjacih za Marsilj, Cette i za afričke luke bila je nedavno po 10 fran. od bačve (tona), a na parobrodih za Marsilj 8—10 fran. za Bordeaux 11—12 fran. i za Rouen 12—13 fran. po m³.

Različite vesti.

Poučno putovanje austr. „Reichsforstverein-a“ u Bosnu i Hercegovinu. Ovo šum. društvo nakanilo je, da preduzme poučno putovanje u Bosnu i Hercegovinu oko polovice mjeseca kolovoza t. g., gdje će boraviti oko 14 dana. Odlazak učestnika iz Beča i od drugud ustanoviti će se pobliže naknadno, ako se do tada prijavi toliki broj učestnika, da se ovo putovanje osigura.

Preuzv. gosp. zajednički ministar financija Benjamin pl. Kallay obrekao je upitnom družtvu potrebitu podporu, da učestnici budu svagdje dobro primljeni.

Za pokriće troškova za putovanje i boravak učestnika u Bosni i Hercegovini ustanovljena je po prilici svota od 150 for. od Beča po osobi.

Prijave učestnika rečenog družtva za to poučno putovanje prima tajnik spomenutoga šum. družtva gosp. Paul Turetschek u Beču, I. Ballhausplatz 6., a članovi hrv.-slav. šumarskog družtva neka svoju prijavu radi učestvovanja kod toga putovanja pripošalju do 10. svibnja t. g. predsjedničtvu hrv.-slav. šum. družtva u Zagrebu.

Za osjeguranje putnih potrebština (kola, jahačih konja, stanova i t. d.) potrebito je, da svaki učestnik toga putovanja pripošalje unapred 25 for. na gore rečenog družtvenog tajnika, odnosno članovi učestnici hrv.-slav. šum. družtva neka upitnu svotu pripošalju predsjedničtvu našega šum. družtva.

U slučaju, ako bi tko od prijavljenih učestnika zapričen bio sudjelovati na tom poučnom putovanju „Reichsforstvereina“, neka to prije priobči gore rečenom tajniku družtva, odnosno predsjedničtvu hrv.-slav. šum. družtva, i označi svoga zamjenika, koji će mjesto njega na poučnom putovanju sudjelovati, pošto je to potrebito znati s toga, što se upitno družtvo unapred osjegurati mora za dovoljni broj učestnika kod ovakog podhvata i što će se takovo putovanje obustaviti, ako nebude dovoljan broj učestnika.

Ako se taj izlet spomenutoga družtva nebi mogao preduzeti, onda će se à conto uplaćeni novci dotičniku povratiti.

Putni program je sliedeći: Od Beča putovati će se preko Zagreba, Siska, Piedora i Sanskogmosta, te preko Ključa u šume Crnogore, od ovud u Jajce i Sarajevo. U tom gradu obdržavati će družtvo svoju glavnu skupštinu, te će poći u šume kod Igmana i posjetiti kupke Ilijče i gospodarstvenu postaju Budimir.

Povratak učestnika biti će preko Mostara sa izletom u bližnju vinogradarsku postaju, onda preko Metkovića i Trsta.

Upozorujemo p. n. gg. članove našega družtva na ovo zanimivo poučno putovanje spomenutoga šum. družtva, pa tko može, neka ne propusti priključiti se učest-

nikom toga putovanja, a to tim prije, što ima malo naših članova, kojim bi bile poznate šumske prilike u posestrimoj Bosni i Hercegovini.

U ostalom umoljavaju se p. n. gg. članovi našega hrv. šum. društva da ne popuste u svojoj prijavi radi učestvovanja kod spomenutoga putovanja točno naznačiti mjesto u gornjem putnom programu naznačenog pravca putovanja, gdje se žele priključiti ostalim učestnikom „Reichsforstvereina“, da može predsjedništvo našega šum. društva to priobititi predsjedništvu „Reichsforstvereina“ u Beču.

Zagradjivanje bujica u Hrvatskoj. Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije usvojio je u sjednici od 16. ožujka t. g. na ustavno razpravljanje predloženu mu „osnovu zakona o zagradjivanju bujica“ u drugom, a u sjednici od 18. istog mjeseca u trećem čitanju bez ikakove razprave. Prema tomu predložiti će se upitna osnova na previšnju sankciju.

Čim ova zakonska osnova zadobije previšnju sankciju, te zakonom postane, stupiti će se k oživotvorenju šum. tehničkog odjela za zagradjivanje bujica, pošto već ima razpoloživog stručnog osoblja, a djelomice će se popunit s onim osobljem, koje se sad nalazi na visokoj školi za zemljotežtvu u Beču radi teoretičko-praktične naobrazbe u toj posebnoj grani šumarstva, — odnosno s onim osobljem, koje se sad nalazi radi svoje naobrazbe u toj struci u Bjelku (Villach) i u Linetu kod odsjeka za zagradjivanje bujica.

Primjećuje se, da je preuz. gosp. ministar za poljodjelstvo grof Falkenhayn već prije dozvolio, da mogu hrvatski stipendisti radi svoje naobrazbe stupiti u spomenuti odsjek u Bjelku i Linetu.

Dotičnim stipendistom podijeljen je stipendij za njihovu naobrazbu djelomice iz zemaljskih sredstava, a djelomice iz krajiške investicionale zaklade.

Viesti zemaljskog izložbenog odbora.

Izložbeni ured nalazi se u sgradi kr. zemaljske vlade odjel za unutarnje poslove, Markov trg br. 2. I. kat, u sobah broj 16—19.

Svakovrstni upiti u izložbenih stvarih neka se uprave pismeno na izložbeni ured.

Ustocene obavesti daje izložbeni ured za vrieme uredovnih satih od 9—12 prije i od 3—6 satih posle podne.

Potanki program o podjelbi skupinah posebnog izložbenog odjela kraljevinah Hrvatske i Slavonije na budimpeštanskoj izložbi god. 1896. može se dobiti u izložbenom uredu.

Glasba i gluma na izložbi. Prema programu, što ga je prihvatio zemaljski izložbeni odbor u svojoj prvoj skupnoj sjednici, držanoj dne 29. prosinca 1894. u Zagrebu prikazat će se u posebnom odjelu kraljevinah hrvatske i Slavonije na budimpeštanskoj izložbi god. 1896. glavne crte kulturnog razvitka naše domovine. Medju ovim zauzimljе odlično mjesto glasba i gluma. Ove dvije znamenite grane narodnoga kulturnoga razvitka biti će kao što i sve ine grane dostoјno prikazane u izložbi historičkoj i u izložbi sadašnjosti.

U historičkoj izložbi izložiti će se sredovječni psaltiri, antifonali, pjesmarice i cjeva domaća naša glasbena književnost, zatim orgulje, glasoviri, svirale, gusle i ostala glasbala, kojih upravo u našem narodu ima u raznih vrstih i originalnih oblicib.

Za dostojuo prikazuje glumačke vještine imamo bogatu riznicu u dubrovačkoj književnosti, na koju možemo s opravdanom ponosom svrnuti pozornost stranoga sveta.

U izložbi sadašnjosti prikazati će se glasba i gluma u skupini prvoj:

Umjetnosti i vještine, napose proizvodi domaćih glasbotvoraca, poviest glasbe, glasbeni nastroji i glasbila; te cievo naše glumačvo u preglednoj slici, razvoj kazališta, uredjenje i oprema njihova.

Zemaljski eksekutivni izložbeni odbor obratio se je na njeke naše poznate strukovnjake, da mu savjetom svojim pripomognu i ove grane narodne kulture dostoјno prikazati. Pošto su se gospoda strukovnjaci pripravno odazvali molbi odbora, držani su ovih danah dogovori za sistematični rad oko uredjenja izložbe glasbene i glumačke izložbe.

Dogovorom predsjedao je tajnik zemaljskog izložbenog odbora g. Milan Smrekar, a pozvana su bila za uredjenje glasbenog odsjeka gg. Ivan pl. Zajc, F. Ž. Kubacki Koch, prof. Vatroslav Kolanter, prof. Vjekoslav Klaić, gradski tajnik Slavo Šrepelj od strane eksekutivnog odbora kr. jav. bilježnik Franjo Arnold; — za uredjenje glumačkog odsjeka pako gg. intendant narodnog zemaljskog kazališta dr. Stjepan pl. Milletich, dramaturg prof. Nikola Andrić, ravnatelj Adam Mandrović.

Imena ovih strukovnjaka pružaju podpuno jamstvo, da će naša glasbena i glumačka umjetnost biti dostoјno zastupana.

Županijski izložbeni odbori. Kr. veliki župan županiye virovitičke i k. slob. grada Osjeka, presv. g. dr. Teodor grof Pejacsevich, imenovao je u županijski izložbeni odbor sliedeća lica; Ladislava grofa Pejacsevicha, vlastelina u Našicah; Stjepana Heima, podpredsjednika trg.-obrtne komore i gradskog zastupnika; Adama pl. Reisnera, člana trg.-obrtne komore i gradskog zastupnika; Dragutina Laubnera, člana trg.-obrtne komore, tiskara i novinara; Julija Pfeiffera, člana trg.-obrt. komore, tiskara i novinara; Adolfa Krausza ml., čl. trg.-obrt. komore, gr. zast. i tvorničara; Salamona Deutscha, čl. trg. ob. komore, veletržca i veleposjednika u Slatini; Viktora Čačinovića, ravnatelja bisk. vlastelinstva u Djakovu; Levina Chavraka, kr. podžupana; Pavla Oreškovića, kr. žup. škol. nadzornika; Drag. Kučenjaka, kr. inžinira; Vasu Muačevića, predsjednika slav. gosp. družtva gr. zast i ekonoma; Adolfa Hausmanna, ravnatelja kneževskih dobara u Virovitici; Drag. Kreppe, vlast. upravitelja u D. Miholjeu; dr. Antuna Švarcmajera, nar. zastupnika i obć. načelnika u Djakovu; Julia Branda, vlast. upravitelja u Valpovu; Alfreda Gutmannu de Gelse, inžinira i veletvorničara u Belišću; Edm. Schrammu, vlastelina u Orahovici i El. pl. Bathora, vlast. zakupnika u Detkovcu. — Žup. izložbeni odbor držao je dne 11. o. mj. svoju sjednicu pod predsjedanjem kr. vel. župana, dra Teodora grofa Pejacsevicha, koji je mnogobrojne prisutne obornike usrdno pozdravio i naglasio, da ovim živahnim učešćem dokazuju gg. odbornici svoje osobito zanimanje za izložbeni podhvata kraljevinah Hrvatske i Slavonije. U dužem govoru, više puta sa živahnim odobravanjem prekinutim, razložio je zatim svrhu izložbe, te iztaknuo, da kraljevine Hrvatska i Slavonija, a načito virovitička županija moraju svoj ponos i svoj trud uložiti, da budu na budim-peštanskoj izložbi dostoјno zastupane. Svaki industrijalac, obrtnik, trgovac i gospodar neka stoga uloži svoju najbolju snagu, da pokaže, što znade i što može. Od koristi će biti izložba po svakoga, jer svakomu daje prilike, da svoje proizvode prikaže stronomu svetu. Skupština izabrala je zatim podžupana Levina Chavraka podpredsjednikom a škol. nadzornika Oreškovića perovodjom, te je zaključila, da se osobiti obzir uzme na historičku izložbu, te saberu u tu svrhu dragocjeni materijal, što ga ima u županiji virovitičkoj. Konačno izabran je žup. eksekutivni odbor.

Županijski izložbeni odbori. Kr. veliki župan županiye ličko-krbavsko' Bude pl. Budisavljević imenovao je u županijski izložbeni odbor sliedeća lica: Dragutina Vomačku, kralj. podžupana; Dragutina Svobodu, žup. inžinira; Julija Vračića, žup. šum. nadzornika; Milu Butkovića, umir. satnika u Osiku; Poldu Vukelića,

trgovca u Gospicu; Mitu Orlića, žup. škol. nadzornika; Ivana Prpića, obč. načelnika u Brlogu; Tošu Delića, trg. u Vrhovinah; Josipa Ciganovića ravn. učitelja u Otočcu; Mih. Sojombića, župnika u Pazarištu; Petra Šorka, nar. zast. u Petrovom selu; Danila Lužarića, rav. uč. u Korenici; Jurja Ibelu, podarhidičakona u Lovincu; M. Miličevića, rav. uč. u Dol. Lapcu; Ferdu Trtanja, obč. bilježnika u Udbini; Šimu Vidmara, vetržaca u Sv. Jurju; Drag. Acurtia, gr. načelnika u Senju; Nik. Martićića, župnika u Karlobagu: Janka pl. Vukovića, poštara u Žutojlokvi; Moju Majstorovića, protu u Gračacu.

Županijski občinski odbori. U županijski izložbeni odbor županije modruško-riječke imenovana su po kr. vel. županu Gjuri Stipetiću, kao predsjedniku žup. izrl. odbora slijedeća lica: Nikola pl. Ghyczy, vlastelin u Čabru; Sćitomir Vilhar, posjednik u Prezidu; dr. Dragomir Bakarić, odvjetnik u Delnicah; Mate Cvetko, župnik u Brodu n K.; And. Sablić, obč. bilježnik na Sušaku; Juraj Turina, rav. učitelj u Kraljevici; Stanko Battagliarini, gradonačelnik u Bakru; Narcis Damin, profesor kr. nautičke škole u Bakru; L. P. Potočnjak, obč. bilježnik u Novom, Tomislav pl. Bušić, obč. nečelnik u Crikvenici; Gerhard barun Lepel, vlastelin u Severinu; Nikola Majnarić, obč. bilježnik u Ravnojgori; Josip Zerngollern, e. i kr. satnik u Ogulinu; Ignjat Martinec, župnik u Otoku na Dobri; Stjepan Šojat, trgovac i posjednik; Radoš Krugljac, posjednik i obč. načelnik u Plaškom; Mile Teslić, učitelj u Slunjku; Biljan Antun, trgovac i posjednik u Novoj Kršlji; Mojo Majstorović, paroh u Dunjku i Simo Pavićić, kot. predstojnik u Vojniću. — Kao pomoćni organi dodijeljeni su žup. izložbenom odboru: za tehničku struku kr. inžinir Adolf Seifert; za historičku skupinu škol. ravnatelj Miloš Drakulić; za školstvo kr. škol. nadzornik Franjo Dubravčić; za industriju obrt i trgovinu učitelj Bude Banjeglav; za gospodarstvo Mirko Petras, gospodarski izvjestitelj kr. županijske oblasti; za šumarstvo Marino de Bona kr. šumski nadzornik; za zdravstvo dr. Franjo Kelker, kr. žup. fizik; za veterinarstvo Franjo Fink, kr. županijski veterinar.

Šumarstvo i lov na izložbi. Prema programu, što ga je ustanovio zemaljski izložbeni odbor za skupinu VII. „šumarstvo i lov“. prikazati će se u toj skupini posebnoga izložbenoga odjela kraljevinah Hrvatske i Slavonije u prvom redu uzgoj šumah (sjemenja dravlja, razsad rastila, vrsti tla) obrana šumah (branjevine i ine zaštite); uporaba šumah i to: proizvodi šumarstva i šumarske industrije, strojevi i spreme za šumarenje i kulturu, uzgredni proizvodi šumarstva, ugljen od drva i kore, polutvorine, furniri i bačvarске radnje izradjene u šumi. Nadalje predočiti će se šumske gradnje (prevažala i gradjevine za šumarstvo), reguliranje šumah (šumarsko mjerstvo, procjenjivanje, tehničke šumarske radnje, zemljovid); šumske znamenitosti i osobujnosti, poznavanje šumskog gospodarstva. Napokon šumarska strukovna nastava, te lov i sredstva lova.

Kod uredjenja ove skupine pripomagati će zemaljskom eksekutivnom odboru šumarsko društvo i društvo za gojenje lova, zemaljske oblasti, te imovne obćine.

U svrhu sistematičkoga provadjanja priprema za dostoјno uredjenje ove skupine bila je u nedjelju 17. ožujka u izložbenom uredu konferencija članova hrvatskoga šumarskoga društva i izaslanika imovnih občinah, kojoj je predsjedao kr. odsječni savjetnik Ferdo Zigmundowsky, a prisustvovala su gospoda: tajnik Milan Smrekar, šumarski nadzornici Mijo Urbanić, Robert Fischbach i Andrija Borošić; nadšumar otočke imovne obćine Mijo Zobundjija i taksator Dragutin Lasman; nadšumar slunjske imovne obćine Stjepan Frkić; nadšumar II. banske imovne obćine Vinko Benak i taksator Ivan Završćan; nadšumar I. banske imovne obćine Teodor Basara; nadšumar gradiške imovne obćine Adolfo Herzl i taksator Bogoslav Hajek; šumarnik brodske imovne obćine Slavoljub pl. Niemčić i nadšumar taksator petrovadinske imovne obćine Pavao Barišić.

Nakon svestranog i zanimivog razpravljanja ustanovio se je pravac, u kojem će se kretati izložba šumarstva, da bude naime inštruktivno uredjena i da ujedno prikaže

vjernu sliku domaćega šumarstva i bogatstva šumah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, te se je napokon konferencija složila u tom, da se zemaljskom izložbenom odboru izjavi želja: neka se za izložbu šumarstva odredi dovoljan prostor i sagradi poseban šumarski paviljon.

Županijski izložbeni odbori. Za popunjene broja članovah izložbenog odbora županije ličko-krbavske imenovao je predsjednik toga odbora gosp. Šandora Perca, nadšumara otočke imov. obč. članom županijskog izložb. odbora.

Obća obrazovanost na izložbi. Od velike je važnosti, da bude na budimpeštanskoj izložbi god. 1896. kulturni ravitak kraljevinah Hrvatske i Slavonije u vjernoj i pregleđnoj slici predstavljen. Svi faktori našega kulturnoga života sdržili su svoje sile, da se ova svrha poluci na način, kakav dolikuje ugledu i časti domovine naše. Domaći zavodi i družtva za znanost i obću prosvjetu prikazivati će u toj skupini djelatnost domaće književnosti u prošlosti i sadašnjosti, iztaknutih u činih, oblicih i proizvodih, koji karakterišu znanost i književnost; razvitak suvremene štampe i strukovne književnosti statistika kulturnog i ekonomskog stanja kraljevinah Hrvatske i Slavonije, s osobitim obzirom na razvoj pučanstva i raznih mu odnošajah; na historiju naseljenja Hrvatske i Slavonije i sadanje stanje njihovo; zatim statistika poznavanja zemlje, zvanične statističke publikacije, statistika financijalna i vjeresijska, statistika obrta i trgovine, statistika komunikacija, crkvah i nastave, pravosudja, javnoga zdravstva i t. d. konačno statistički poslovi u obće, županijske i gradske monografije, disertacija i t. d.

U skupini za javnu nastavu prikazati će se javna obuka i stručna naobrazba, uredjenje pjestovališta i utočišta; pučka, srednja i viša obuka i to: pučke i građanske ili više pučke škole; više ženske škole, (licej, samostanske škole) mužka i ženske preparandije; srednja učilišta (gimnazije, realke i t. d.), viši zavodi: sveučište, vjerski zavodi, pravni zavodi i t. d.

Strukovnu naobrazbu predočiti će obrtna obuka i to: obrtne šegrtske škole, obrtne škole za ertanje, stručni tečaji za obrt, obrtne radionice i stručne škole; zemaljska obrtna škola u Zagrebu; ženska stručna škola, tkalačka škola; stručna obuka u domaćem obrtu, trgovacke stručne škole (trgovacke šegrtske škole); nadalje pomorska stručna obuka, filantropski zavodi za uzgoj i obuku (sirotište, zavod gluhojemih i sliepih); gombanje i mačevanje, te ini zavodi za obuku i uzgoj, družtva pjevačka i gombalačka i ina udruženja, razni tečaji, obuka odraslih i t. d.

Kako se vidi široko je to polje, koje zaslzuje, da se valjano obradi i da plodove svoje, izrazujuće kulturno stanje našega naroda, dostoјno prikaže pred stranim svjetom na poprištu plemenitoga natjecanja.

Prijavnice za izložbu. Županijski izložbeni odbori razašilju prijavnice za posebni odjel kraljevinah Hrvatske i Slavonije na budimpeštanskoj izložbi godine 1896.

Rok za prijave. Zemaljski izložbeni odbor ustanovio je rok za prijave izložakah industrijalnih i obrtnih dokonca travnja 1895., a za poljske proizode, zavino, rakiju i t. d. do konca kolovoza 1895.

Županijski izložbeni odbori. Predsjednik izložbenoga odbora za županiju zagrebačku, vel. župan Stjepan Kovačević, imenovao je u županijski izložbeni odbor sliedeću gospodu: Gjuru Badovincea, kr. kot. pristava i upravitelja kr. kotarke oblasti u Sisku; Josipa Belca, obč. načelnika i posjednika u Dugomselu, Vinka Benaka, nadšumara imovne obćine u Petrinji; Aleksu Dolačkoga, župnika u Sv. Petru na Mrčnici, Hermana Eisnera, posjednika u Orlih; Gjuru Fabca, trgovca u Sisku; Stjepana Ferkića nadšumara imovne obćine u Rakovcu; Matiju Gavrilovića tvorničara u Petrinji; Dionisa baruna Hellenbacha, veleposjednika u Mariji Bisrici; Izidora Holjea, kr. kot. predstojnika u Karloveu; Josipa Jerusalema, vlastnika tvornice u Dugojresi; dra. Ljudevita pl. Josipovicha, komeša turopoljskog u Kuriloveu; Marcela pl. Kusse-

vicha, kr. inžinira i posjednika u Maloj Miaki; E. F. Palmea, ravnatelja tvoraice stakla u Osredku; Gjuru Pogačića, kr. kot. predstojnika u Jaski; Dušana Sliječevića, trgovca i posjednika mlinu u Karlovcu; Milousta Smodića, kr. žup. tajnika i vladina povjerenika u Karlovcu; Jakova Šašela, puškara u Karlovcu; Josipa Štromara, gradonačelnika u Petrinji i Gezu pl. Vernića, posjednika u Lomnici.

Članovima žup. izložbenog odbora županije belovaskokriževačke imenovana su po kr. vel. županu Milutinu pl. Kukuljeviću Sakeinskomu kao predsjedniku odbora slijedeća gospoda: Teodor Georgiević, kr. podžupan; Bogoslav Hajek, nadšumar; Jovan Steković, proto presbiter i narodni zastupnik; Cvjetko Kutnjak, župnik u Belovaru; Milan Rojc, odvjetnik u Belovaru; Gustav Fleišer, profesor kr. realne gimnazije u Belovaru, Albert Liebdrmann, trgovac u Belovaru; Josip pl. Kiepach, vlastelin u Križevcima; Marko Breyer, trgovac u Križevcima; Ljudevit barun Ožegović, e. i kr. komornik i vlastelin u Gušterovcu; dr. Matija Pavelić, kr. javni bilježnik u Koprivnici; Marko Horvat, župnik u Novigradu; Ferdo Brenner ml., trgovac u Gjurgevcu; Dragutin Götz, posjednik u Pitomači; Ivan Jemeršić, župnik u Grubišnom polju; Nikola Vujatović, paroh u Vukoviju; Franjo Plesničar, posjednik u Kutini; Artur grof Berchtold, vlastelin u Moslavini, Stevo Bosanac, paroh u Lipovčanima i Gjuro Kundek, gradski načelnik u tvrdji Ivaniću.

Županijski izložbeni odbori. Županijski izložbeni odbor za županiju varazdinu sastoji od slijedećih članova: predsjednik Radoslav pl. Rubido-Zichy, kr. veliki župan i vlastelin; podpredsjednik Ivan Bily, kr. podžupan; glavni tajnik Dragutin Jagić, kr. žup. tajnik; tajnik za historičku grupu Božidar pl. Kukuljević, kr. kot. predstojnik i e. kr. komornik; tajnik za šumarsku skupinu Ladislav pl. Kraljević, kr. žup. šumarski nadzornik; tajnik za tehničku struku Armin Lypold, kr. žup. inžinir; tajnik za školstvo Stjepan Grotić, žup. škol. nadzornik; tajnik za gospodarsku skupinu Mirko Horvatin, žup. nar.-gosp. izvjestitelj; perovodja Ivan Makovec, kr. pervodni vježbenik; članovi: Antun Bačić, tvorničar u Drenovcu; Vatroslav Badl, ravnatelj kupališta i vlastelin u Krap. Toplicah; Josip Binder, župnik u Ludbregu; Vladoje Dolanski, kr. gimn. profesor u Varaždinu; Vatroslav Farkaš, trgovac u Krapini; Artur Femen, gradski vječnik u Varaždinu; Dragutin Goger, obrtnik u Varaždinu; Antun Hercelj, župnik u Sv. Križu-Začr.; David Höngsberg, veletržac u Varaždinu; Stjepan pl. Kiepach, vl. mjernik i posjednik u Krapini; Dragutin pl. Kiss Šaulovečki, veleposjednik u Šaulovcu; dr. Oskar pl. Kiss, odvjetnik i nar. zastupnik u Varaždinu; Josip Kolenz, posjednik u Pregradi; Milan grof Kulmer, veleposjednik u Bračaku; Gjuro Leskovar, župnik i podjašpriš u Selih; dr. Slavo Maržik, kr. kot. liečnik u Varaždinu; Josip pl. Mrazović, ravnatelj kr. zem. kaznione u Lepoglavi; Stjepan Pečornik, trgovac i Gustav Petroczy zvonolievac u Varaždinnu; Vinko Peschke ml., vlastelin u Cerju; Franjo pl. Pisačić, vlastelin i trgovac u Zletaru; Pavao barun Rauch, e. i kr. komornik i veleposjednik u Martijaneu; Franjo Riedl, ljekarnik u Varaždinu, Antun Riedl, župnik u Bisagu; Miroslav Ružička, veletržac u Varaždinu; o. Stanko Šalković, gvardijan u Varaždinu; Ivan Turković, ravnatelj kalničkih ugljenika u Var. Toplicah; Pavao Wittmann, vlastelinski nadšumar u Komaru. Žup. eksekutivni izl. odbor sastoji se od slijedećih članova: D. Jagić, D. Goger, St. Grotić, M. Horvatin, L. pl. Kraljević, R. pl. Kukuljević, A. Lypoldt, dr. S. Maržik, St. Pečornik, G. Petrczy, O. Riedl, P. Wittmann i Ivan Makovec. Pododbor za historijsku skupinu: D. Jagić, B. pl. Kukuljević, St. Belošević, V. Dolanski, St. Maržik, otac Stanko Šalković.

Povjestni spomenici grada Varaždina na izložbi. U historijskom odjelu kraljevinah Hrvatske i Slavonije na budimpeštanskoj izložbi god. 1896. izložiti će i slob. i kralj. glavni grad Varaždin slijedeće povjestne dokumente: 1. Fotografiju povjete kralja Andrije II. od god. 1209., kojom grad Varaždin dobi prava slobodnoga grada 2. Darovnicu kralja Bele IV. od god. 1270., u kojoj je govor o zamjeni njeke

zemlje, nalazeće se u zaladskoj županiji za 5 kućah i palaču u gradu Varaždinu. 3. Poziv kralja Albrechta od god. 1438., da Varaždine u Budim pošalju svoga čovjeka na sveti boj ili dvoboj (ordalium) s Ivanom Erdögom, koji je gradjane okrivio, da su silom oteli spise i povelje susjednih vlastelinah. 4. Povelju kneza Ulrika Celjskoga od god. 1448 o sajmu na Jakovljevo. 5. Pismo kralja Matije Korvina iz 1461. na bana Jana Vitovca za odgodu nekih posala radi prietećeg turskog rata. 6. Fotografiju povelje, kojom kralj Matija Korvin 1464. potvrđuje prava Varaždina i podiže istomu gradu veliki pečat s grbom. 7. Svjedočbu županijskih sudaca 1509. o pravu zvanom „ius gladi“, koje da su Varaždinci ovlašteno vršili. 8. Darovnicu markgrofa Jurja II. Braniborskoga (Brandenburg.) od 1523. o „kamenoj kući“, koju isti daruje gradu Varaždinu u svrhu, da bude vjećicom. 9. Darovnicu protukralja Ivana Zapolje od 1529., kojom on kuću Pavla Kečkeša, kastelana gradskog, sbog nevjere daruje Vuku (Wolfgangu) Zempcheu. 10. Povelju kralja Ferdinanda I. od 1550. o sajmu na Ivanje, u nedjelju pred svimi svetci (Simon i Juda) i napokon o Gjurgjevu. 11. Prosvjed grada Varaždina od 1650. pred knezom Nikolom Zrinskim, banom, proti ukonačivanju njemačkog vojničtva. 12. Mapa medjah između grada Varaždina, Čakoveca i vojodstva štajerskoga od 1803. 13. Pisma ob obhodnji medjah između Čakoveca i Varaždina 1805. 14. Povelja kralja Franje I. od 1804 tičuće se trga i pijacevine. 15. Referat o razorenju gradskih bedemal iz god. 1815. — 16. Sudbeni zapisnici od god. 1462.—1563. latinski i njemački pisani. 17. Zapisnici sudb. pravdah i ugovorah i raznih drugih sličnih poslova od 1587.—1589. — 18. Zapisnike od 1584—1757. u kojim su upisane takse svih onih, koji su postali u ono vrieme gradjani varaždinski. 19. Knjiga, u kojoj se nalaze zapisnici ugovorah i raznih pravnih posalah od 1592—1602. — 20. Zapisnike kaznenog sudovanja od 1686—1703. 21. Statut grada Varaždina od 1748. — 22.) Popis gradjanah varaždinskih od 1757 do danas 23. Prepis „ellenkusa“ radikalnog arkiva. 24. Njemački tiskano djelo Lad. Ebnera pod naslovom: „Historisch-statistisch-topografische Beschreibung der königl. Freystadt Warasdin“ od god. 1827. 25. Djelce Ivana Kukuljevića Sakeinskoga pod naslovom: „Varaždin, kratki načrt s gledišta historičkog“ od god. 1857. — 26. Historijska studija prof. Julija Jankovića u programu kr. gimnazije varaždinske 1887/8. „Pismohrana slobodnog i kralj. grada Važdina“. — 27. Veliki top zvan „Kacianerica“. — 28. Načelnički štap (skeptron) od srebra iz god. 1464., obnovljen 1778. 29. Nadje-nute prilike uniformah grenadirskih i fizičkih. 30. Račune tržnih nadzornika Martin Pavića i Ivana Pauza za god 1713. pisani latinski. 31. Cienik za trg, skladišta, vag, vizirnje, iz konca 18 stoljeća, pisano njemački. — 32. Pjesmu latinsku u slavu dolazka cara i kralja Franje I. u slob. i kr. grad Varaždin 27. listopada 1817. Tiskaru na žutoj svili, — te još mnogo zanimivih sličnih stvari iz novijeg doba.

Prijavnice za izložbu. Županijski izložbeni odbori razasili su prijavnice za posebni odjel kraljevinah Hrvatske i Slavonije na budimpeštanskoj izložbi god. 1896. Prijavnice tiskane su na raznobojnom papiru i to: za historičku izložbu na crvenom papiru; za skupine I.—V. umjetnost i vještine, občina obrazovanost, književnost, društva za znanosti i obču prosvjetu, javna nastava i strukovna naobrazba, zdravstvo, trgovina, financije i vjerijesija — na bijelim papiru; skupina VI. poljsko gospodarstvo, voćarstvo, vrtljarstvo, vinogradarstvo, vinarstvo, pčelarstvo, uzgoj životinja, životinjski proizvodi i veterinarstvo — na žutom papiru; — skupina VII. šumarstvo i lov — na zelenom papiru; — skupina VIII. i IX. rudarstvo, metalurgije, željezni i metalni obrt, na sivom papiru; — skupine X.—XVII. gradjevni obrt, obrt s drvom, pokućtvom, dekorativni obrt, podpuni namještaj za stanove; obrt s glinom i stakлом; kožarski obrt, pletiva i tkanja, obrt odiela, papirni obrt, reproduktivni obrt, zlatna i srebrna nakitna roba, sitna roba, kemički obrt i predmeti hranitbe — na papiru smedje boje; XVIII. skupina: etnografska izložba, domaći obrt, izložba ljubitelja vještine i uznički obrt na modrom papiru.

Na svakoj prijavnici označena je skupina, za koju prijavnica valja.

Kako se prijavnica izpunjuje? Tko želi kakav svoj proizvod ili kakov predmed od historičke vrednosti izložiti, neka to prijavi dotičnom županijskom ili zemaljskom izložbenom odboru na prijavnici, koja valja za skupinu, u koju spada dotični predmet. Skrižaljke prijavnice imaju se sve točno i jasno izpuniti i to: ime i prezime izložitelja, njegovo prebivalište i zadnja pošta, koliko mu je po prilici potrebno prostora u četvornih metrih, valja dalje naznačiti, izlaže li u vlastitom ormaru, ako da, ima ovaj ormara ukusno biti uredjen, ima naznačiti, da li će svoje izložke sam namjestiti, pa ako da, ima doći pravodobno u izložbenu sgradu i prijaviti se nadzirajućem organu zemaljskog izložbenog odbora.

Osobito je važno, da se točno naznači, kako se ima razpolagati sa izložci posle izložbe.

Konačno ima se sastaviti točan popis svih izložaka spadajućih u dotičnu skupinu, te naznačiti njihovu osigurateljnu vrednost i prodajnu cenu. Svaki izložitelj ima napisati za svaku skupinu dve prijavnice. Jednu ima do konca travnja, odnosno ako prijavljuje poljske proizvode, vino, rakiju itd. do konca k o l o v o z a 1895 — županijskom izložbenom odboru, a drugu prirdžati i priložiti predmetu, što će ga izložiti. Svi izložci moraju se pripisati do 1. veljače 1896.

Kotar virovitički na izložbi. Pod predsjedničtvom kr. kot. predstojnika Janka pl. L a b a ša sastao se je izložbeni odbor virovitičkog kotara nedavno u sjednicu, na kojoj se je razpravljalo o sudjelovanju ovoga kotara na budimpeštanskoj izložbi god. 1896. Poziv na sudjelovanje našao je veoma živa odziva, te se je već u toj prvoj sjednici prijavilo preko 40 izložitelja iz obćina Virovitica, Suhopolje, Cabuna, Gradina, Spišić-Bukovica, a izložiti će obrtnih i gospodarskih proizvodah te raznih odjelih, a stari cehovi svoje diplome u historičkom odjelu.

S i t n i c e .

Poljski rad u svrhu hranenja gnjetela (fazana). Kod obradjivanja zemljišta za hranenje gnjetela preporuča se sijanje kukuruza, ako se hoće, da se gnjetelom pribavi u kasnoj jeseni dobra hrana i njeka zabavica. Šumske čistine, odnosno oranice, ako se kukuruzom posiju, pružaju gnjetelom ugodno prebivalište, gdje se mogu po miloj voljici kretati, pozabaviti i nahraniti.

Ondje, gdje podneblje dopušta, pametno će učiniti gojitelji gnjetela, ako pojedine u šumi nalazeće se oranice ili čistine posiju kukuruzom, pa ako je to dobro i vlažno, može se takovo zemljište svake godine kukuruzom posijati, a da se netreba bojati nerodice. Sa kukuruzom može se u smjesi sijati sunceokret i lan, jer gnjeteli vrlo rado zrnje (sjeme) od zoblju ovih vrsti raztina. Može se u spomenuto svrhu posijati i sjeme od heljde, prosa, jara pšenica i ožimica. Ondje pak, gdje kukuruz i heljda ne raste, neka se za hranu gnjetela sije sjeme od koje mu drago gore spomenutih vrsti rastlina. Proso neka se posije samo onda, kad u proljeću neima više opasnosti od mrazova. Ali neka se proso ne sije ni tako kasno, da bi moglo u jeseni prije pozebosti, nego što će dozrijeti. To vriedi i za za heljdu.

Razumjeva se, da valja dotično zemljište dobro obraditi. Neprekidni red sijanja ove ili one vrsti sjemenja ravna se po mjestnih odnošajih.

Ovo priobćujemo s toga, što se je i kod nas počelo sa odgojivanjem i timarenjem gnjetela u šumah, pa je dobro, da to gojitelji ove plemenite ptice znadu.

Kako stojimo sa čistom sjećom?* Od nekoliko godina ovamo opažamo vrlo živahan pokret i važan preokret na polju šumogojstva, izazvan s jedne strane usled do-

* G. pisac neka nam oprosti, što smo ovaj člančić ponješto upriličili prema jeziku, kojim piše »Šum. list«, prem smo umoljeni, da ga otisnemo onako, kako je pisau. Mi nijesmo mogli podpuno zadovoljiti g. piscu s više razloga, od kojih je odlučujući taj, što se moramo držati onoga načina pisanja, kako ga je »Šum. list« do sad poprimio. »Uredničtv o«

življelih izkustva sa dosadanjem načinom šumskog uzgoja, a s druge strane odnosa jima današnjih vremena stvorenih prilika, koje odlučno uplivaju na sve grane producije surovina, na obrt i industriju, pa i na šumarstvo. Fosilni ugljen pogibeljan je konkurent gorivom drvetu, a za gradnju brodova i ostalih većih i monumentalnih objekta skrbi preobilna produkcija željeza. Ovako stvorene prilike na občem narodno-privrednom polju diraju naše najvitalnije interese i mi moramo s njima da računajmo, ako hoćemo, da šuma udovolji ne samo fiskalnim obzirima svoga vlastnika, nego da zauzme i zadrži ono mjesto, koje joj je u kućanstvu prirode i ljudstva opredijeljeno. Neda se tajiti, da današnje prilike zahtjevaju djelomičnu naobrazbu u šumskom gospodarenju, koji se proces baš sada obavlja, te koji nam dovoljno karakteriše šumogojstvena literatura zadnjih godina, spominjući ovđe samo obširna djela priznatih stručara: Gayera Wagnera, Vya, Borggrevia, Weissa i dr., u kojih se vodi žestok boj šumogojstvenih načela i skroz novih ideja. U ovoj borbi zauzimlje čista sječa i šnjom uzko svezano umjetno pomladjivanje i uzgoj čistih sastojina jedno od prvih i najvažnijih mjestaca.

Neima sumnje, da se je sa čistom sjećom predaleko islo; u tom pogledu odviše se je generalizovalo t. j., čista se je sječa i onđe samo kultivirala, gdje joj nije bilo nikako mjesata, a nije se marilo za važni i istiniti po Pfeil-u izrečeni zakon „da šumarstvo ovisi o mjerodavnih mjestnih prilikah“. Danas je drugačije, jer je pitanje čiste sječe rješeno i to u nepovoljnem smislu za nju, ili da bolje rečem, u nepovoljnem smislu za ono dosadanje neopravданo pogodovanje iste u svih, pa i u nepovoljnih prilikah. Nepobitan dokaz toga preokreta pruža nam šumogojstvena literatura između ostalog u četvrtom po dr. Hess-u redigiranom izdanju dr. Karla Heyerove knjige „Der Waldbau oder die Forstproductenzucht“. Heyerov „Waldbau“ sigurno je jedna od najsjajnijih pojava na polju šumogojstvene literature. Ta se knjiga odlikuje strogom metodikom, logičnim redanjem materijala, jednostavnom i bistrom diktacijom. Ali Heyer živio je i pisao u vremenu, kad je čista sječa u najvećem naponu bila, osvajajući svaki dan sve veće tlo i brojeći sve više pristaša. Ovaj jednostrani duh onoga vremena zrcali se i u Heyerovoj knjizi, pa se je uvidila potreba, da se knjiga preobrazi prama današnjem stanju šumogojstvenih načela. Premda dr. Hess u svojoj duši naginje više umjetnom pomladjivanju šuma, nije ipak mogao, a da neračuna sa nastavšim preokretom u šumogojstvu, obradiv Heyerovu knjigu tako, da prirodno pomladjivanje naprama umjetnom nezauzimlje više podredjeno mjesto kao u prvih izdanjih, nego odlično, koje mu i dolikuje, te koje mu objektivno shvaćanje današnjeg znanja i današnjeg stanja gospodarstvene prakse opredjeluje.

Još jasnije nego ovakovi pojavi u literaturi govore nam izvješća o skupština u ekskurzijah raznih šumarskih društava.

Sa svih strana čujemo tužbe na nepovoljna izkustva, postignuta sa čistom sjećom. Mnoge štete, koje su imenito čiste smrekove sastojine od jednakе starosti pretrpile, opominunje nas, da udarimo drugim putem, da napustimo čistu sječu, gdje joj mjesata neima, pa da se opet povratimo prirodnom pomladjivanju sastojina od razne starosti. Veliki vjetrolomi od g. 1877. i 1880. opomena su, koja se nemože ignorovati, ter oni djelovaše odlučno na novi pravac.

Ovako glase zadnje izjave raznih šumarskih skupština, a u prvom redu spominjemo šumare česke, šleske i moravske.

Njihov glas svakako se mora uvažiti, jer u njih je šumarstvo na visokom stepenu razvoja; u njih su povoljne prilike za izpitavanje i proučavanje raznih načina šumskog uzgoja. Oni se danas opravštaju sa čistom sjećom izjavljujući glasno, da spas smrekovih sastojina ne leži više u čistoj sjeći i da mješovite šume prirodnim pomladjivanjem više odgovaraju današnjim prilikama šumarstva.

Ovaj pojav pozdravljaju šumari simpatično, želeći podjedno, da se iz jedne skrajnosti nepada u drugi.

Padežanin.

Pogoršanje i osiromašenje šumskoga tla steljarenjem. Pogoršanje i osiromašenje šum, tla nastaje tim prije, čim se istomu prekomjerno oduzimaju hranive tvari, koje se u njemu nalaze. Čim je oskudnije šumsko tlo na hranivih i čim se jače njegov gornji steraj steljarenjem troši, tim će ono prije pogoršati i ojaloniti.

Iz raznih pokusa u bavarskih državnih šuma osvjeđeno je se je, da ukupna množina (količina) svake godine opalog na zraku sušenog lišća po hektaru iznosi: u bukvicih 4066, u smrečju (u smrekovih porastlinah) 3538 i u borovih porastlinah (u borieih) 3706 kilograma.

U toj količini opalog lišća (iglica) sadržano je hranivih tvari u kilogramah:

	raznih rudnih tvari	kalija	vapna	praničnine	dušika
u bukovom listinu	185·7	9·7	82·0	10·4	44·7
u smrekovih četinja	136·2	4·8	61·0	6·2	31·9
u borovih četinja	46·5	4·8	18·8	3·8	29·0

Iz ovih brojka može se lako saznati, koliki je gubitak hraniva (hranivih tvari), oduzimanjem stelje (listinca) sa šum, tla na godinu po hektaru, pa nije čudo, da ne razboritim steljarenjem omršavi takovo tlo upravo onako, kako omršavi i svaka oranica, koja se zetvom izcrpljuje, a nikada gnojivom nepopravlja.

Moglo bi se doduše i šumsko tlo u ovakovih odnosašajih popraviti, odnosno poboljšati umjetnim gnojenjem, ali se takovom mršavom i izsisanom tlu nemože nadomjestiti udesno fizikalno djelovanje gornjeg pokrova zemlje i crnice.

Znak, po kojem se lako saznati može suhoća gradljike (drvo za gradnju). Ako hoćemo na laki način saznati, da li je gradljika suha, onda je dovoljno, da na jedan kraj gradljike prislonimo uho, dok na drugom kraju netko tuče sa ključem po drvu.

Ako čujemo čisti glas od udarea ključa (ili tvrda kamena) onda je to znak, da je drvo posušeno t. j. da je gradljika sposobna za gradnju.

Drvojedka (*Polyporus destructor*, der Hausschwamm) u šumi. Do sad se je mislilo, da je drvojedka njeka vrst bezkućna „pitoma biljka“, koja nikad u šumi neprebiva; nu P. Hennig u Berlinu uslijed svojih motrenja dokazao je baš protivno. On je naime našao ovu gljivu na dnu njekog starog smrekovog stabla.

Drvo od toga živoga stabla bilo je sa sjeverne strane trulo, te prevučeno sa pahuljavom bielom gljivačom (mycelom), a isto takva je bila i kora, pa čak i zemlja u blizini toga stabla bila je kao posuta s tom gljivačom. Osim toga razvila su se na plitko razgranjena koži slična trusništa ove gljive, od kojih su njeke trusništa imala 5—8 centm. u promjeru.

Ovaj pronašao drvojedke i njezino prebivanje u šumi dalo je povoda sumnji, da se ova škodljiva gljiva prenaša i iz šume u stanove, jer je do sad nepojmljivo bilo, odkud se često pojavlja drvojedka u zabitnih stanovih šumarâ i željezničkih stražarnica (stanica) i t. d., te se je mislilo, da se truske ove gljive raznose i prenašaju samo po radnicima (težaćima).

Ali odkad je pronađeno, da ova gljiva i u šumi prebiva, od onda je posve razumljivo, da se ona u stanove prenaša neposredno sa drvi, pošto se gljivača ove škodljive gljive često nastanjuje u drvu crnogorica, te se u povoljnijih okolnostih u stanovih dalje razvija.

Gljivaču od drvojedke u trupu drveta i izvan trupa težko je razpoznati od gljivače drugih škodljivih i neškodljivih gljiva. Što nijesu do sad opazili trusništa u šumi, biti će uzrok taj, da se takova trusništa razviti mogu samo u takovih položajih, koji su zaštićeni od vjetrova i propuha, odnosno na takovih mjestih, koja su izložena trajnim, ali ne prevelikim padavinam (oborinam) i gdje je toplota pojednaka.

Usled sve više rastućih gradjevina nastao je i sve to veći promet sa liesom t. j. sa gradjevnim drvetom, pa se često u tu svrhu na brzu ruku upotrebljuje i sirovo drvo i takovo na lies izradjuje i za gradnju zgrada upotrebi. U posve suhom drvetu ne može gljivača ove škodljive gljive živiti, jer se bez vlage ne može razvijati, pa se tako ova gljiva u stanove prenasa samo sirovim drvetom. Opaženo je, da se ova gljiva od samih trusaka u stanovih ne može razviti.

S toge je od prieka potrebe, da se za gradjevine upotrebi samo posve suhi lies, ako se hoće zaprijetiti udomljenje drvojedke u zgradah, a dobro se je čuvati, da se kod građnje ne upotrebi ruševina i drvo od starih porušenih kuća, u kojemu se je po svoj prilici već udomila drvojedka. Dobro je, ako se uzidaju prohodnici uzduž temelja zgrada i oko obzidja (platna).

Preporuča se za uništenje ove škodljive gljive kao uspješno sredstvo natapanje liesa ili gradjevnog drveta u obće sa kreosotnim uljem.

Grapholita proximana. Ovako se zove mali moljac, koji je kadar šumara i nešumara dovesti do razmišljanja.

Kad sam početkom travnja pr. god. prvi put došao u povjereni mi srez, koji je segregacijom pripao urb. obćini Novi-Zagon, začudio sam se, kad opazih, da se sve nadstojne (nadrasle) jele crvene.

Upitav lugara, što bi to moglo biti, a on mi odgovrne, da nezna, nu da mu je samo to poznato, da je njekakav crv bio u iglicah i da su koncem srpnja sve jele pocrvenile, nakon česa su počele igle odpadati, što da je prijavio i državnoj šumariji, koja je stvar dalje prijavila.

Razgledavajući na zemlji nalazeće se iglice, vidjeh na njima na dolnjoj strani malu škuljicu, dočim nijesam mogao ništa više opaziti.

Željno očekivah, što li će biti ove godine, kadno oko polovice mjeseca travnja dobih poruk, da predstojnik entomoložkog zavoda u Budimpešti veleučeni gosp. Dr. G. Horvat polazi u šumu sbog izpitivanja upitne poštasti.

Brzo se odlučih, da se i ja pridružim ovom poučnom putovanju unatoč tome, što sam dan prije bio u istoj šumi i opazio neizmjernu množinu moljaca, gdje okolo jelava oblijetavaju.

Sastav se sa rečenim predstojnikom saznao sam, da je on već prošle godine na samom mjestu bio, te njekakve male kestenjave kukuljice na zemlji pobrazao, iz kojih su izlazili mali moljci, koji bi imali biti krijevi toj zarazi.

Došav u šumu vidjesmo množinu letećih moljaca, a na zemlji medju iglicama nadjosmo jošte kukuljice, koje su većim dijelom prazne bile, ali bilo je i mnogo punih, dočim je i takovih bilo, koje su napolak jošte otvorene bile, iz kojih se je moljac izvlačio.

Sad sam preuzeo, da pazim, kuda će moljac svoja jaja snesti, da li na iglicu ili kud drugamo; nu uz najbolju volju nijesam mogao to vidjeti, budući je nastalo burno i kišovito vrieme.

U srpnju pako bilo je opet vidjeti, gdje se iz iglica izvlači mali crvić, koji se je na tankoj niti spuštao sa drveća na zemlju, gdje se je medju iglicama zakukuljio.

Leptirić ima boju i veličinu domaćeg moljca, a kukuljica mu je kestenjava i gladka.

O cieoj dakle toj nesreći nije mi drugo poznato, nego samo to, da leptir oko polovice travnja izleti, i da se u srpnju ličinke na niti spuštaju na zemlju, gdje se zakukulje.

Ličinka živeć u iglici, proškulji ju u njezinoj dužini, ostaviv na dolnjoj strani malu rupicu poput sitnog makovog zrnca.

Svaka ovakova iglica pocrveni i odpadne.

Prošle godine bijahu napadnute samo nadstojne stare jele, dočim su ove godine sigurno uslijed velike množine rečenog moljca napadnute i stare i mlade jеле.

Prije nego što počmu iglice sa jela odpadati, izgledaju jеле kao da su izgorile.

U koliko sam mogao saznati od veleučenog g. Dr. G. Horvata, poznat je taj moljac pod tim imenom već odavna, nu nije se nigdje u tolikoj množini pojavio, da bi dao povoda, da se sva pozornost na njega obrati i da se prouči.

Narod, koji smatrajući segregaciju i onako nepravednom, pak se uslijed toga užtručava šume primiti, opire se sada još više, pa po gotovo neće da primi šume, pošto proti toj zarazi po moljcu još neima pravoga lieka, niti će ga valjda skoro biti, jer nije proučen život toga moljca, niti ima sredstva za njegovo utamanjenje.

Mnijem, da bi se toj zarazi ponješto na put stalo ugnonom krmadi u šumu, budući gladke kukuljice toga tarišume prezimaju u zemlji; nu ali to se ovdje nemože učiniti, jer ne ima krmadi baš nimalo. Preostaje dakle jedina nada, da će sama priroda i prirodnii kakovi dogadjaji djelovati na utamanjenje toga moljca, kao što se je to dogodilo sa gubarom u listnatih šumah.

R. E.

Hrv.-slav. šumarsko društvo.

Predplatnici na „Šum. list“. Na naš družbeni časopis predplatili su se počam od 8. prosinca pr. god. do 24. ožujka t. g. sliedeći: Vasil P. Vlčef, učitelj zemljodjelskog učilišta u Plevnoj; šumarski ured vlastelinstva u Kutjevu; kr. šumsko ravateljstvo u Zagrebu na 17 primjeraka; kr. nadšumarski ured u Vinkovcima na 10 primjeraka; kr. šumski ured u Otočcu na 10 primjeraka; Lončarić Andrija, slušatelj šumarstva; Rački Franjo, sluš. šumarstva; šumska uprava vlastelinstva Cabuna; Lazar Vorkapić, sluš. šum. u Križevcima; kr. šumarije: u Fužini, u Ravnojgori, u Mrkoplju, u Novi-Vinodolu, u Jasenku, u Ogulinu, u Vojniću, u Vranovini, u Glini, u Rujevcu, u Kalju, u Sokolovcu, u Dragancu, u Ivanskoj, u Ivanovoselu, u Pitomači, u Gospiću, u sv. Roku, u Karlobagu, u Udbini, u Brlogu, u Ljeskovcu, u Kosinju, u Krasnu, u Škarah, u Jasenovcu, u Lipovljanih, u Raiću, u Novojgradiški, u Županji, u Vrbanji, u Nemeići i u Moroviću. Ukupno 42.

Pristupili su kao članovi I. razreda k hrv.-slav. šum. družtvu počam od 8. prosinca 1894. do 23. ožujka t. g. sliedeći: Jaroslav Dražić, šum. vjež. u Bribiru; Ante Baličević, kr. žup. šum. vježb. u Ogulinu; Blatnica plem. obćina; Koritinja, urb. obćina; Viktor pl. Peićić, šum. vježb. gradiške imov. obć.; Mijo Mihalević, šumarnik vlastelinstva Kutjevo; Vilim Pere, kr. šumar gor. Kosinj; Petar Vuković, upravitelj kr. šumarije Ivanovoselo; Adolf Dumengjić, kr. žup. šum. vježb. Požega; Franjo Anderlon, šum. vježb. II. bans. imov. obćine Međenčani; Bönel Julij, vlast. šumar Drenje; Brakalov M., šumarski inspektor, Bugarska; Gürth Dragutin, kr. šum. vježb. zem. vlade; Gjureković Milan, kr. žup. šum. vježb. Zagreb; Hradil D., šum. vježb. gradiške imov. obćine Novagradiška; Puljević Petar, kr. žup. šum. vježb. Zagreb; Peksider Gustav, kr. ravnatelj Križevci; Riećica urb. obćina; Ringel Gustav, vlast. šumar Ruševa. Ukupno 19.

Za isto vrieme pristupili su k hrv.-slav. šum. družtvu sliedeći članovi II. razreda: Brujac Josip, Crnić Mirko, Jeličić Jakov, Mavrić Juraj, Kombol Juraj, Miharija Jakov, Prpić Marko, Pavlić Ivan, Radetić Petar i Vlastelić Ivan, lugari kot. šumarije „Vinodol“ u Bribiru; Damjanović Marko, vlast. lugar Slobodna vlast.; Jakobovac Šimo, Vuičić Marijan, Čordašić Andrija i Dugalić Ilija, lugari šumarije Otok brodske imov. obćine; Žigmundovac Gjuro i Jarić Stipan, lugari šumarije Vinkovci brodske imov. obćine; Lazić Mihajlo, lugar šum. Međenčani II. banske imov. obćine; Marković Jandro i Varenika Milan, lugari šumarije sv. Ivan Žabno, križ. imov. obć.; Kralić Filip, lugar šumarije Belovar imov. obć. gjurgjevačke; Akšamović Josip, Katičić Ivan, Nedeljković Žiga i Varnica Luka, lugari šumarije Trnjani brodske imov. obćine,

Rajak Mile i Pavlović Pane, lugari I. banske imov. občine; Dojčinović Božo, Čatra Nikola, Kokir Milić, Rogić Janko, Čakić Rade, Perić Ilija, Mihajlović Mile, lugari šumarije Rakovac slunjske imov. občine; Cindrić Nikola I., Cindrić Nikola II., Paulić Pave, Novaković Mihajlo, Brajdić Jure i Tadić Gligorije, lugari šumarije Vališsela slunjske imovne občine; Maglić Janko, lugar šumarije Mečenčani II. banske imovne občine; Miškulini Ivan, lugar otočke šumarije; Šakić Miladin, Župan Adolf i Dugandžija Nikola, lugari kr. šumarije gor. Kosinj; Makarević Ivan, lugar kr. šumarije u Lipovljani; Zagorac Franjo, obč. lugar Vukovina; Sušić Jakob, obč. lugar Hudibitek; Ljevačić Andrija, kr. lugar u Plesnom; Zbunko Mato, vlastel. lugar u Leskovcu; Sreća Josip, Togunjac Tomo i Barać Juraj, lugari kot. šumarije u Čavlih. Ukupno 53.

Izstupili su iz društva počam od 8. prosinca 1894. do 24. ožujka t. g. slijedeći: Vlastelinstvo biskupije Djakovačke i Franjo pl. Türk, kao podupirajući članovi i L. Stromsky, kr. šum. vježbenik; Christian Herman, kao utemeljitelj; te članovi II. razreda: Joso Mazalović, lugar šumarije Otok brodske imovne občine; Marko Mimić i Bunjevac Ivan, lugari obč. šumarije Vel. Gorica; Sava Desić, Josip Drobnjak, Simo Krnjačić, Vaso Rokić, Tanasić Tomašević i Jovo Trivunčić, lugari kr. šumarije Jasenovac; Vinko Vlahović, lugar šumarije Belovar gjurglevačke imov. občine; Babić Ivan, lugar Rajevoselo brodske imovne občine; Bartolić Mato, Kljaić Voljko, Ostojić Nikola, Simić Gjuro, Stojić Simo i Ostojić Blaž, lugari I. banske imovne občine; Kovačević Stjepan, lugar šumnrije Oriovac gradiške imov. občine; Krnjačić Marko, lugar kr. šum. Lipovljani; Ogrizović Stevan, Šorak Nikola i Vukadinović Mile, lugari kr. šumarije Brlog. Ukupno 26.

O d g o v o r

na pitanja u „Šumar. listu“ za mjesec travanj t. g. b. r. 4.*

Na pitanja pod 1. Carska naredba o karnostnom postupku sa e. kr. urednici i služaci od 10 ožujka 1860. (držav. zak. lista kom. XV. br. 64 od god. 1860.).

Na pitanje pod 2 a). Svakako mora se po izminuću roka od 8 dana zaplijenjena živila podjedno sa prijavom o počinjenom šum. kvaru predati nadležnoj politič. oblasti bez obzira na udaljenost sjedišta iste oblasti, a s tom zapljenjom nastavše troškove plaća krivac.

ad b) U navedenom slučaju ima se postupati analogno ustanovi §. 33 zakona o poljskom redarstvu od 14. siječnja 1873.

Pošto se po §. 68 š. z. čini proti sigurnosti šum. vlastništva, navedeni u §. 60—67, dakle u tom slučaju i kvar, koji je počinjen po živili (marvi), samo kao prekršaji smatrati imaju, pristoji kazneni postupak i sudjenje prekršnika vlastim političkim, a ne суду. To se jasno razabire iz ustanove § 68 š. z., pa se prijave o počinjenom šum. kvaru po živili moraju podnjeti dotičnoj nadležnoj politič. oblasti.

Na pitanje 3. U citiranoj naredbi opredijeljena odšteta pripada oženjenom činovniku i njegovoj obitelji. Nu u obitelj oženjenog činovnika spada samo žena i djeca njegova, a nikako njegova majka, sestra ili dapače gospodarica, koja mu gospodarstvo vodi, pošto dotična naredba ove potonje osobe među članove obitelji oženjenog činovnika neubraja, što bi zaista bilo, da je tomu drugačije.

Na pitanje 4. Pravoužitnik počinio je u onom slučaju, koga Vi navadjate, samo policijski prestupak t. j. prestupak proti izdanoj odredbi gospodarstvenog ureda,

* Povodom stručnih pitanja, koja naše uredništvo dobiva od p. u. gg. članova hrv. slav. šumar. društva za uvrštenje u „Šum. list“ pripravni smo primati odgovore i od vanjskih članova t. j. i naši vanjski članovi mogu pri tom sudjelovati, te ovakove odgovore na stavljenja stručna pitanja uredništvu dostavljati.
Uredništvo.

pa na volju stoji, hoće li ga prijaviti nadležnoj polit. oblasti, da se proti pravoužitniku radi policijskog predstupka postupa ili ne.

Na pitanje 5. U smislu §. 15 zakona o lovu podieljuje se po Vami spomenuto pravo dozvolbeniku samo kao „ovlašteniku“ lova, odnosno „zakupniku“, a ne recimo osobi N. N. t. j. tom dozvolom prošireno je glede srnjaka pravo ovlaštenika lova i na redovito po zakonu zabranjeno vrieme, — naravno uz stegu, da se lov na srnjake samo vrebam izvršivati može.

Prema tomu će i ovakav lov vrebanjem na srnjake moći izvršivati kako sam ovlaštenik lovišta (zakupnik), tako i svi oni, kojim on u granicah zakona to dozvoli.

V. R—č—.

I z k a z.

dužnih šumskih odšteta II. banskoj imovnoj občini u Petrinji zaključkom gospodarske g. 1894.

D u g o v i n a s e n a l a z i u			Iznos dužne odštete po občinah		Iznos duga po kotarima		
županiji	kotaru	občini	for.	novč.	for.	novč.	
j o k o č a k a č e s z a r e b a t s	Glina	Gora	68	69	—	—	
		Maligradeac	755	80	—	—	
		Kraljevčani	2117	95	2942	44	
	Petrinja	Sunja	791	33	—	—	
		Gradusa	1410	81	—	—	
		Hrastovica	3770	6	—	—	
		Pračno	3773	50	—	—	
		Jabukovac	4297	31	14043	1	
	Kostajnica	Mečenčani	2293	15	—	—	
		Crkvenibok	3763	85	—	—	
		Staza	3079	65	—	—	
		Dubica	3732	32	—	—	
		Majur	5262	52	18181	49	
	Dvor	Žirovac	6	20	—	—	
		Rujevac	12643	93	—	—	
		Đivuša	3669	45	—	—	
		Dvor	4171	26	20490	84	
	Grad Kostajnica	Grad Kostajnica	160	97	160	97	
	Grad Petrinja	Grad Petrinja ..	5	65	5	65	
požeškoj	Novska	Jasenovae	5205	79	—	—	
		Krapje	490	26	—	—	
		Gor. Raić	4	14	5700	19	
	Bosna	Bosna	—	63	—	63	
	Sveukupni dug koncem g. 1894,....			61475	22	61475	22

Dopisnica uredničtva.

P. n. gosp. A—č., kot. šumar u Glini. Vaš člančić uporebiti ćemo za budući broj „Šum. lista“, pošto nijesmo imali mjesta, da ga sad priobčimo.

U r e d n i č t v o.

SADRŽAJ.

	Strana
<i>Kako da se provede uređenje u prebornoj šumi? Njemački napisao šumarnik L. Hufnagl, preveo B. K.</i>	173—188
<i>Pravni odnošaji i obskrba vlastelinskih činovnika</i>	188—197
<i>Odgovor na članak g. M. Puka u br. 4. „Šum. lista“ od t. g. Piše Drag. pl. Šram</i>	197—199
<i>Listak. Osobne viesti: Imenovanje. — Umro.</i>	199—201
<i>Družtvene viesti: Zapisnik sjednice upr. odbora hrv.-slav. šumarskog družtva, obdržavane 8. prosinca 1894.</i>	201—204
<i>Zakoni i normativne naredbe: Šumske i poljske štete među potajno razdieljenim zadružarima. — Doznačivanje liesa u pravo doba za takove objekte, za koje su imovne obćine bivše krajine dužne dati gradju bezplatno.</i>	204—205
<i>Šumarsko i gospodarsko knjižtvo:</i>	205—206
<i>Sa drvarskog tržišta: Osvrt na prometne prilike sa drveninom (drynom robom)</i>	206—207
<i>Različite viesti: Poučno putovanje austrijskog „Reichsforstverein-a“ u Bosnu i Hercegovinu. — Zagradjivanje bujica u Hrvatskoj.</i> .	207—208
<i>Viesti zemaljskog izložbenog odbora:</i>	208—214
<i>Sitnice: Poljski rād u svrhu branenja gnjetetela (fazana). — Kako stojimo sa čistom sječom? — Pogoršanje i osiromašenje šumskoga tla streljarenjem. — Znak po kojem se lako saznati može suhoča gradljike (drvo za gradju). — Drvojedka (Polyporus destructor, der Hausschwamm) u šumi. — Grapholita proximana</i>	214—218
<i>Hrv.-slav. šumarsko družtvo:</i>	218—219
<i>Odgovor na pitanja u „Šum. lista“ za mjesec travanj t. g. br. 4.</i>	219—220
<i>Iz kaza dužnih šumskih odšteta u II. banskoj imovnoj obćini u Petrinji zaključkom gospodarske god. 1894.</i>	220
<i>Dopisnica uredničtva</i>	220

